

GLAS RAVNICE

Glasilo Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini

Broj 9

Subotica, svibanj 1991.

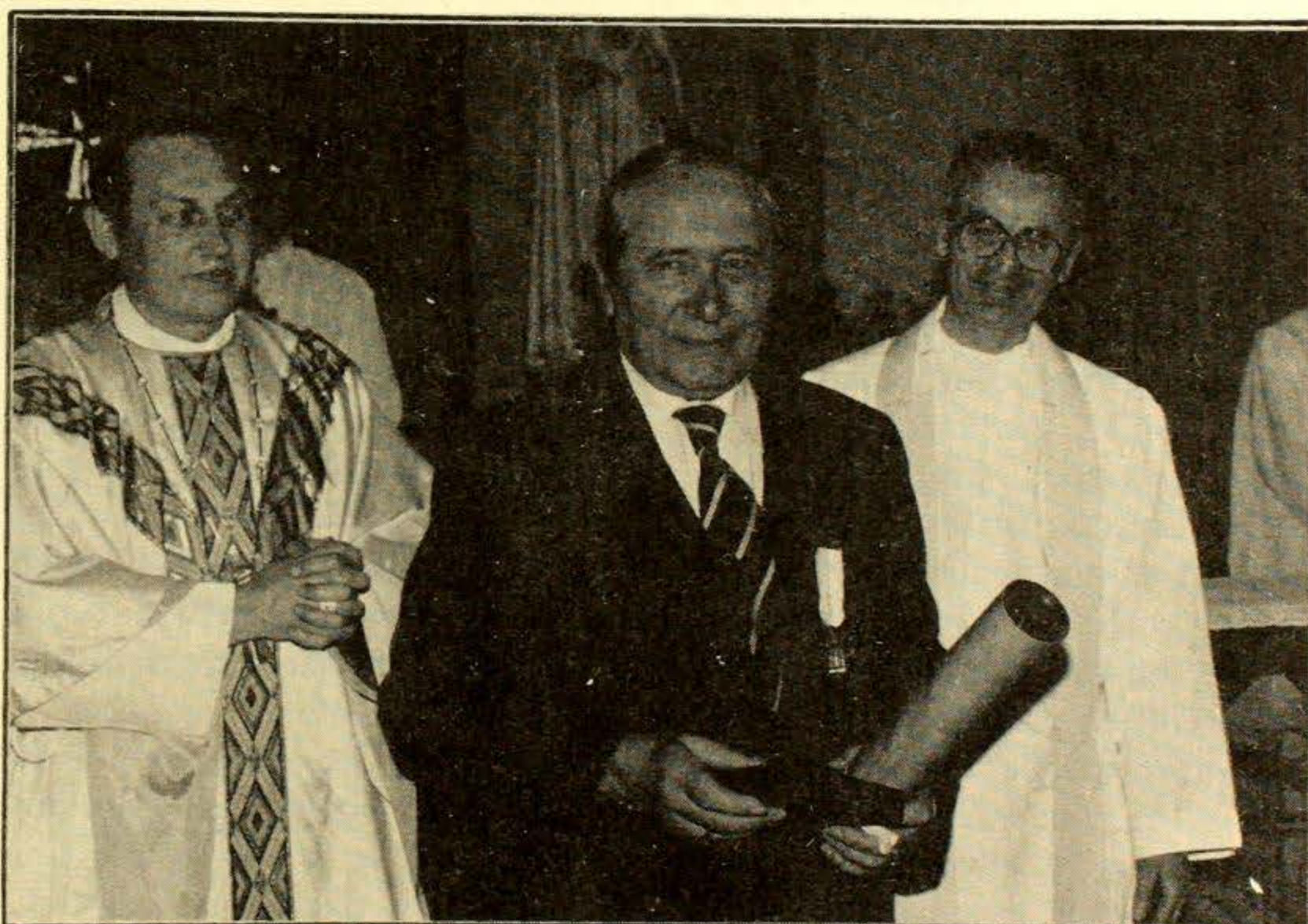
Cijena 15 dinara

U SUBOTICI DODIJELJENO PAPINO ODLIKOVANJE „Pro Ecclesia et Pontifice”

U kapeli sjemeništa „Paulinum” 22. travnja uručeno je papino odlikovanje „Pro Ecclesia et Pontifice” profesoru Beli Gabriću, radi vidnog odavanja velike, ljudske, prijateljske, kršćanske hvale životu i služenju Narodu i Crkvi.

Papino odlikovanje uručio je msgr. Péntzes János, subotički biskup. To je prvo takvo odlikovanje koje je u povijesti subotičke biskupije uručeno jednom svjetovnjaku.

Ujedno prof. Bela Gabrić je prvi Hrvat-Bunjevac koji je primio ovo visoko odličje.

Opširnije na str. 5.

prof. Bela Gabrić sa odlikovanjem

U OVOM BROJU:

— NEMA VREMENA ZA ROMANTIZAM

— RADIO SUBOTICA NA VALU MRŽNJE

— KAD APSURD POPRIMA OBLIK NORMALNOG

— „HOĆU - NEĆU” DEMOKRACIJA

— POPIS ILI OTPIS

— NAROD NIKAD NE ZLOČINI

Srpskohrvatski odnosi dosegli su dramatičan zaplet

SVOJ SVOME - NOŽ U LEĐA

Da bi netko mogao istinski štititi interese svog naroda, mora prvo voljeti svoj narod, a voljeti svoj narod znači poštivati tuđ

Ples ubojica je počeo. Žrtve su pale. Terorizam je dugo za nas bio strana riječ. Terorizam se događao nekome tamo, negdje u svijetu, a danas on se odomaćio i postao naš kruh svagdanji.

Pucnji iz zasjede, napadi na novinare, oduzimanje hrane i lijekova „Crvenom križu”, izrešetani automobili, helikopteri, razbijeni izlozi, minirane pruge, zlostavljani građani, sabotaze, barikade, napadi na redarstvenike, pljačke oružja, strah, mržnja, smrt — sve to postala je naša svakodnevnica. Kamo nas to vodi? Da li imamo dovoljno snage, razuma i mudrosti kako bi spriječili još veću tragediju? Gdje je pravna država? Koga štiti JNA? Svi bi da štite interese svog naroda. No, da bi netko mogao štititi interese svog naroda, mora prvo voljeti svoj narod, a voljeti svoj narod znači poštivati tuđ. Željati boljitak svom, znači omogućiti taj boljitak drugom narodu. Tražiti sva prava za svoj narod, znači priznavati ta prava tuđem. Zahtijevati da ne smije pasti ni kap krvi svom narodu, znači ne dopustiti da padne kap krvi drugom narodu. Onaj tko želi dobro svom narodu, mora to željeti i drugom, jer inače to nije ništa više od obmane. Onaj tko više da ne smije kanuti ni jedna suza iz srpskog oka, mora prvo paziti da ne kane suza ni iz hrvatskog, albanskog . . . , jer inače to nije ništa više od prevare. Vitlanje ratnom sjekirama u ime nekog naroda, opasna je igra, koja može na kraju sasjeci vlastit rod.

Mijenjanje granica teško je zamisliti bez rata, a još teže ovdje na Balkanu. Svaka daljna podrška četničkom elementu, koji pošto-poto hoće Veliku Srbiju, izravno je potpirivanje strasti i ohrabivanje terorizma, a svi oni koji se tako kunu u svoj narod, a istodobno teroriziraju drugi, zabijaju nož u leđa svom vlastitom narodu. Jer „tko se mača laća, od mača i gine”.

Ono što u ovom suludom vremenu ohrabruje, to je glas revolta i osude terorizma, koji dolazi iz svih krajeva Hrvatske, kako od Hrvata, tako i Srba. Nažalost te prosvjede građana srpske nacionalnosti ni slučajno ne možete čuti na Televiziji Novi Sad, ali zato možete čuti gosp. Kekovića, gdje se iz petnih žila upinje, kako bi ukazao na „ugroženost” srpskog naroda u Hrvatskoj, te opravdanost terorističkih napada, jer po njegovom mišljenju, nijedan Srbin ne može biti terorist ni onda kada puca iz zasjede niti kada mučki ubija. Isti taj Keković nije se ni slučajno sjetio da u tim dramatičnim trenucima spomene govor predsjednika Republike Hrvatske, dr Franje Tuđmana, u kojem je predsjednik apelirao na red i mir, te pozvao sve građane da ne nasjedaju provokacijama. Da „kekovići” stvarno mare za Srbe, onda bi osudili svaki teror, bez obzira kojem narodu počinitelji pripadaju.

Naravno, nakon toliko uspješno sprovedenih provokacija u strahu žive i Srbi i Hrvati, majke i jednih i drugih. A da bi i jedni i drugi

ponovno mogli živjeti jednim civiliziranim životom, u obostranom poštivanju i uvažavanju već ako ne i u ljubavi, moraju se afirmirati one pozitivne snage, koje još nisu zaslijepljene mržnjom, jer strijelica mržnje je kao bumerang koji se vraća.

Stoga, neka pismo srpskog književnika, **gosp. Milana Nikolića**, koje smo objavili u ovom broju „Glasa ravnice”, bude jedna od onih svijetlećih točkica, koja će razne „kekoviće” iz tunela mraka i mržnje izvesti na svjetlost dana i tako im otvoriti vidike civilizacije i osnovnog poimanja dobra i zla.

Urednik

Cijenjeni čitatelji!

Kao što ste primjetili, ovaj broj „Glas ravnice” poskupio je na 15 din. Razlozi za to su dvojaki. Zbog obimnog materijala koji dobijamo, list je proširen na 20 stranica što je iziskivalo povećane troškove pri tisku. Osim toga troškovi tiska uopće poskupjeli su, te smo bili primorani povećati cijenu našeg lista.

Očekujući od Vas razumijevanje, ostajemo Vaši s poštovanjem

Uredništvo

DEMOKRATSKI SAVEZ
HRVATA U VOJVODINI
Subotica, 3. svibnja 1991.

SVOJ JAVNOSTI

Duboko smo ožalošćeni zbog žrtava i ogorčeni brutalnošću terorista u Republici Hrvatskoj. Izražavamo iskrenu i duboku sućut obiteljima nevinih žrtava i solidarnost s ranjenima.

Terorizam u Hrvatskoj i prijetnje Hrvatima izvan Hrvatske šire se i intenziviraju.

Kukavički je opravdavati svoje zločine interesima srpskog naroda.

Apeliramo na nosioce odgovornosti vlasti na svim razinama državnih struktura da ulože maksimalne napore za zaustavljanje terorističkih akcija i da konstruktivno surađuju sa demokratski izabranom vlašću u Republici Hrvatskoj u interesu zaštite ljudskih života i prava građana i naroda.

Predsjedništvo DSHV

Na sjednici Predsjedništva DEMOKRATSKOG SAVEZA HRVATA U VOJVODINI održanoj dana 20. IV 1991. godine u Subotici, razmatrana su pitanja ustavne i političke krize u SFRJ, a u vezi sa dogovorom predsjednika predsjedništava republika o budućem ustrojstvu Jugoslavije.

STAVOVI DEMOKRATSKOG SAVEZA HRVATA U VOJVODINI

su sljedeći:

1. Jugoslavija može opstati samo kao SAVEZ SUVERENIH REPUBLIKA - DRŽAVA.

2. S obzirom da postoji i druga opcija — Jugoslavija kao čvrsta federacija — predlažemo da se GRAĐANI unutar postojećih republika-država izjasne o ovim pitanjima putem referenduma.

3. Ove se promjene mogu sprovesti unutar postojećih granica, s time da se u svakoj republici-državi svakom pojedincu zajamče sva građanska i nacionalna prava, te prava naroda, nacionalnih zajednica i druga kolektivna

prava sukladno sa odredbama i načelima međunarodnog prava.

4. Ukoliko bi ipak došlo do promjene unutarnjih granica, držimo da se SVI GRAĐANI imaju pravo na referendumu opredijeliti u kojoj republici žele živjeti.

5. Za DSHV je neprihvatljiv referendum Naroda, jer u tom slučaju pripadnicima nacionalnih manjina bila bi uskraćena građanska prava!

Predsjedništvo DSHV

Kapitalna investicija u budućnost

OSNOVAN FOND DSHV ZA POTPORU UČENIKA I STUDENATA

Na proširenoj sjednici Vijeća DSHV, na kojoj su sudjelovali i predsjednici podružnica i mjesnih organizacija, u Novom Slankamenu je 25. IV 1991. osnovan Fond za potporu učenika i studenata. Ovo je kapitalna investicija za budućnost Hrvata na našim prostorima, tim više što svi znamo kako se maćehinski odnose odgovarajući državni fondovi prema učenicima i studentima Hrvatima, premda u njihovom stvaranju i mi sudjelujemo našim poreskim i drugim doprinosima.

Resor predsjedništva DSHV za prosvjetu i kulturu zadužen je organizirati skupljanje novca, izabrati ime, organizirati upravno tijelo i razraditi pravilnik o radu Fonda i kriterije za dodjelu potpore. Nadalje je odlučeno da se odmah pristupi organiziranju učlanjivanja dobročinitelja s najmanjim mjesečnim doprinosom od DM 5,00 u dinarskoj protuvrijednosti i najkraćim trajanjem članstva od jedne godine.

POZIVAMO

sve članove i simpatizere DSHV, te sve ljude dobre volje da se učlane u Fond DSHV za potporu učenika i studenata.

PRISTUPNICA

(ime i prezime)

(adresa)

Pristupam Fondu DSHV za potporu učenika i studenata i obvezujem se da ću redovito uplaćivati din. (mjesečno najmanje DM 5,00 ili najednom najmanje godišnje 60,00 u dinarskoj protuvrijednosti) na žiro račun DSHV-a

66600-678-9027, SDK Subotica, (za Fond)

Za naziv Fonda predlažem:

„Antun Gustav Matoš“

_____

Izrezati i poslati na adresu: DSHV, 24000 Subotica, Trg c. Jovana Nenada 15/III

Teško je bačkom Hrvatima govoriti u ovom trenutku nad otvorenim grobom biskupa Matije Zvekanovića, sina ovoga grada i naših voljenih djedovskih ravnica. O njegovom životnom putu, o kojem će poneki govoriti da je bio dug i bogat, drugi pak da je bio naporan i težak, ali koji je u predvečerje 24. travnja okončan, mogao bih samo jednu osobnu pripomenu:

Na svakom susretu, u promatranju njegove službe i postupaka imao sam dojam da na svojim plećima nosi teret svoga podrijetla, težinu svoje subotičke „Pudarine“ (koju je često i sam isticao), duboko protkanom sviješću da pripada narodu koji je u davnim stoljećima savio ovdje, na tlu ovom svoja ognjišta, sklopio ruke Svemogućem Bogu da mu čuva obitelji i ravnice. Prožet pak tom djedovskom vjerom krenuo je Pokojnik u svijet prihvaćajući častan i, posebice u našem svijetu, štovan svećenički stalež, mirotvornu službu naviještanja Radosne Riječi. Predano i pošteno obavljao je povjerene službe od kapelanskih do biskupskih.

U vremenskom razdoblju koje nije bilo sklono njegovom krhkom zdravlju, njegovom du-

U SPOMEN

Msgr. MATIŠI ZVEKANOVIĆU
Subotičkom biskupu
1913–1991

boko doživljavanom kršćanstvu i svećeništvu, Pokojnik je kao nasljednik našega velikog biskupa Lajče Budanovića primio upravu Bačke, povijesno i narodno vrlo značajne drevne biskupije u želji da pravedno, istinoljubivo i požrtvovano služi svima koji su dobre volje, koji vjeruju u Boga Stvoritelja, u Sina Spasitelja i Otkupitelja i Du-

ha Posvetitelja. Iz njegove duboke osobne vjere, uvjerenja i pobožnosti izvicali su svi postupci biskupa Matije Zvekanovića. A povijesni prosuditelji njegovih zamisli i ostvarenja morat će imati na umu njegove osobne značajke i tridesetak godina progona, patnje, poniženja i prezira koje su bačka Crkva, njeni vjernici i narodi, prolazili.

Bački Hrvati u Pokojniku gube ne samo prvog rezidencijalnog biskupa u Subotici, nego i svoga sunarodnjaka, koji je svojim intimnim molitvama želio boljitak svijetu nas: naših obitelji, naših ravnica, svega što je naše.

Gospodin, pravedni prosuditelj, kojem je Matija Zvekanović vjerno, ustrajno i dosljedno služio, primit će svoga slugu, nagradit će blaženom vječnošću. Mi vjerujemo u to, za to molimo danas, u ovom trenutku. Smijem li iskreno reći — baš ovdje pred svima nama — njegovom zagovoru pred Gospodinom povjeravamo budućnost svijetu, našega naroda i Crkve. To nam je potrebno, posebice danas.

Ante Sekulić

PONEDJELJKOM OD SEDAM

Obavještavamo sve članove DSHV kao i simpatizere naše stranke sa područja grada Subotice i okolice, da je dosadašnja podružnica „Subotica — zapad“ transformirana 7. IV 1991. g. u podružnicu „Subotica“. dosadašnja podružnica „Subotica — zapad“ imala je svoj način života i rada. Jedan od oblika života u Podružnici bili su i susreti svakog ponedjeljka u maloj sali doma MZ „Mali Bajmok“ u vremenu od 19—21 h.

Željeći da se ti susreti i dalje održavaju, ovim putem pozivamo sve naše članove, simpatizere i zainteresirane građane na sastanke za upoznavanje, druženje i međusobnu razmjenu mišljenja. Na sastancima kroz razgovore i povremena predavanja želimo upoz-

nati građanstvo o našim zalaganjima i ciljevima, o društveno-političkim, kulturnim i ekonomskim zbivanjima u Subotici i okolici.

Kroz međusobnu razmjenu mišljenja, pitanja i odgovore, želimo doći do najboljih rješenja za sve nas, jer samo zajedničkim radom i zalaganjem svijetu nas, dajemo svoj doprinos prosperitetu rada i životu demokratskog opredjeljenja građana Subotice.

Molimo Vas da se odazovete i uključite u naš zajednički rad, svakog ponedjeljka u vremenu od 19—21 sat.

Odbor podružnice
Subotica

Povodom dodjeljivanja Papinog odlikovanja

„Pro Ecclesia et Pontifice”

BELA ... ILI ŽIVLJENA POEZIJA

Blago proljetno sunčano popodne, 22. travnja, predvečerje dana svetog Adalberta, nadbiskupa i mučenika. Kapela sjemeništa „Paulinum” je puna. Prigodan dekor pruža i šarenilo tulipana, bijelih, crvenih, žutih. Okupljen je svijet na svečanoj misi koju koncelebriraju msgr. Péntzes, János, biskup, preč. g. Bela Stantić i Lazar Ivan Krmpotić za jednog čovjeka; radi vidnog odavanja velike, ljudske, prijateljske, kršćanske hvale životu i služnji Narodu i Crkvi; radi počasti profesoru Beli Gabriću.

U predivan koloplet spleli se datumi, svaki posebno vrijedan, u životu toga čovjeka, skromnoga djelatnika, nikada vidljivoga, nekako uvijek u sjeni, ali zato stalno prisutnog u radu za narod i vjeru. Buket datuma:

— uručenje Papinog odlikovanja „Pro Ecclesia et Pontifice”. Jedino takvo visoko odlikovanje u subotičkoj Biskupiji. Odlikovanje je uručio msgr. Péntzes János, biskup;

— sedamdeseta obljetnica života. Rođen je 10. ožujka 1921. godine;

— pedeseta obljetnica spisateljskog rada. Prvi rad je napisao 1941. godine;

— proslava imendana — sveti Adalbert. (Nameće mi se poređenje sa životom njegovog zaštitnika, svetog Adalberta. Prije jednog milenija skoro, Adalbert u svojoj Češkoj je neshvaćen djelatnik u još mladoj Crkvi. Doživljavao je obijesne otpore, progonstva, ali na kraju je zaslužio priznanje za svoj nesebičan, samoprijegoran rad za dobro Crkve. Da li se povijest ponavlja?)

U nekakvom nevidljivom kaleidoskopu vrte se, skaču i slažu se kamenčići u mozaiku Belinog života i rada.

Ostaju daleko Lazo i Marija, otac i majka, sa verušićkih salaša, sa tih dragih i gorkih bačkih crnica. Prvo sjećanje, zahvala i ljubav slavljénika pripada roditeljima. Ta ljubav, stalni pratilac Bele, prerasta u ljubav za rod, vjeru, ljubav za kulturu, afirmaciju kulture njegovog naroda. To je Bela — velika ljubav.

Nestanak jednog talentiranog pjesnika, smrt mladog Alekse Kokića budi odluku kod Bele da nastavlja raditi tamo gdje je Aleksa stao. Prva radnja gimnazijalca - dvadesetogodišnjaka no-

si naslov „Aleksa Kokić, bunjevački pjesnik”. to je početak njegove spisateljske djelatnosti. Traje taj neumorni rad već pet desetljeća. Priređuje za tisak knjige:

— Ante Sekulić: „Vijenac uspomena”

— Ivan Kujundžić: „Deran s očima”

— Pavao Bačić: „Oštro pero od gume i Smrti usprkos”

— Ivan Prčić — gospodar: „Zrnca biserja”

— Jakov Kopilović: „Moja dužanjanca” (neobjavljena)

Razbacani po novinama, časopisima, zbornicima nalaze se brojni radovi — prikazi života i stvaralaštva naših hrvatskih (bunjevačkih i šokačkih) kulturnih i književnih djelatnika. Spomenimo pop Paju Kujundžića, Antu Evetovića — Miroljuba, Miju Mandića, Ivu Prčića (starijeg), Antu Jakšića, Jakova Kopilovića, pa do narodne pjesnikinje Marge Stipić.

U radovima Bele Gabrića možemo u jednom kontinuitetu pratiti kulturu; život, opstanak i rast našega naroda na ovim panonskim ravninama od davnih vremena našeg preporoda, naše renesanse, do današnjih stvaralaca izniklih iz narodnih redova, u ovim podnebljima i salašima.

Široka je lepeza Belinog interesiranja i proučavanja. Proučavanje usmjeruje narodnoj književnosti od davne diplomatske radnje, radnje za profesorski ispit, pa do skupljanja narodnih umotvorina. (Spominjem Kraljičke pjesme); Nije mimoišao ni vrijeme preporoda bunjevačkih i šokačkih Hrvata. Bavio se radom Ivana Antunovića, Paje Kujundžića, Mije Mandića.

Rad skoro svih naših književnih stvaralaca, pjesnika su predmet istraživanja Bele Gabrića. Njegovim radovima se nevidljivo uobličava pregled kulturne i književne povijesti od preporoditelja Ivana Antunovića pa sve do današnjih dana, obuhvativši tako vremenski period od skoro stoljeća i pol. To je Bela — skroman i plemenit djelatnik u nesebičnom služenju Narodu i Crkvi.

Posebno bih istakao Belinu stalnu kroničarsku djelatnost: da se sve zabilježi, ništa ne zaboravi, da mladi na-

raštaji s ponosom mogu kazati „To smo mi, to smo bili, to ćemo i ostati”.

Kakvi su planovi za budućnost? To, možda, ni sam Bela ne zna. Sigurno je da će pčelinjim marom nastaviti svoj rad kao jedan od organizatora i duša svih manifestacija održavanih u ovom podneblju.

— Najviše želim da se ostvari inicijativa o nastavku „Bunjevačko — šokačke bibliografije”, koju je tako temeljno ostvario pokojni prečasni Ivan Kujundžić. S tom Bibliografijom u izdanju Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu davne 1969. godine zakoračili smo i ušli u jedinstvenu Europu i u svijet — rekao je prof. Bela Gabrić.

Nije samo rečenični ukras, koji je izrekao mr Lazar Ivan Krmpotić, predsjednik Instituta „Ivan Antunović” kada je u pozdravnom govoru rekao da profesor Bela Gabrić ulazi u najsveltije likove naše kulturne i književne povijesti.

Mnogi su se pojedinci u ime ustanova i u svoje osobno ime obraćali Beli Gabriću, pozdravljali ga, čestitali mu na Papinom odlikovanju, na njegovom neumornom radu, zaželjeli još mnogo plodnih godina u radu za opće dobro, zaželjeli svježinu duha i ostvarenje najljepših prijateljskih, ljudskih želja.

Spominjem (neka ostane zabilježeno) da su Belu pozdravljali:

— mr Lazar Ivan Krmpotić, predsjednik Instituta „Ivan Antunović”

— mr Bela Tonković, predsjednik DSHV

— Antun Mujić, predsjednik Bunjevačke čitaonice u Baji

— profesor Jakov Kopilović, pjesnik i suradnik Belin

— Vita Grunčić, predstavnik Katedralnog zbora „Albe Vidaković”

— vlč. Marko Vukov, svećenik

— Kata Ivanković i Tona Kujundžić, narodne pjesnikinje; pročitane su njihove pjesme posvećene slavljéniku.

Sa svoje strane samo jedno: „Od svega srca FALA” (Dragutin Domjanić: „Fala”)

Ivo Prčić, mladi

Širenje zaborava Boga

DIJALOG — NUŽNOST NAŠEG BITKA

Tomo Vereš rođen je 1930. u Subotici, gdje i maturira 1949. na državnoj gimnaziji. Iste godine ulazi u novicijat Hrvatske dominikanske provincije. Filozofski i teološki studij svršava u Dubrovniku i većim dijelom na Papinskom dominikanskom sveučilištu „Le Saulchor” kod Pariza. Za svećenika je zaređen 1956. Autor je većeg broja knjiga i publikacija, posebno su zapaženi njegovi radovi s područja marksologije, dijaloga između marksista i kršćana, katoličke društvene nauke i o Tomi Akvinskom. Ovaj interview, je dio iz jednog šireg razgovora, vođen uoči promoviranja njegove knjige „Pružene ruke” kada je naš suzavičaj prvi put izvan crkvenih zidova bio predstavljen subotičkoj javnosti na javnoj tribini.

Glas ravnice: Gospodine Vereš, istakli ste da je dijalog možda ipak najprije kritički govor o sebi. Ne nalazite li da upravo marksizam, koji je pretendirao na univerzalnost bez čovjeka, nije uspio izgraditi unutrašnji kritički obrambeni mehanizam od sebe sama? Uspostaviti dijalog sa sobom?

Dr Vereš: To je istina na kub. Da, marksizmu nedostaje nažalost ta samokritičnost, a meni se čini da je osnovna vrijednost čovjeka priznanje granica svoje spoznajne istine. Zato treba biti samokritičan. Međutim, mi smo, koliko nam je povijesno iskustvo dosad pokazalo, doživljavali samo sipanje apsolutnih istina, u koje se nije moglo sumnjati. Prema tome servirale su nam se dogme. Pobjijale su se vjerske, a zapravo posao religije jest da naučava vjerske dogme, ali da dogme naučava jedan svjetski pokret, čovjek ograničen kao što je bilo koji čovjek, a da pri tom ne priznaje svoje granice, je jedna fatalna pogreška. Nudile su nam se apsolutne istine.

Glas ravnice: A tada dijaloga nema, postoji „hijerarhija monologa” poslušnih. Vi ste veći dio svoga života posvetili pitanju dijaloga, napose između marksista i kršćana, Vaša ocjena.

Dr Vereš: Na žalost dijaloga do sada nema, niti ga je bilo, i ja, premda sam ga vodio kroz 30 godina, mogu reći da je to bio razgovor preko plotu, no i to je bilo nešto.

Glas ravnice: Gospodine Vereš, znači sa marksistima niste uspjeli uspostaviti dijalog. Postavljam pitanje koje će možda otvoriti prirodu te nemogućnosti: da li je molitva dijalog?

Dr Vereš: Molitva je zapravo bitno dijalog. Drugim riječima osobni razgovor sa jednim osobnim Bogom. Moliti se ne može onaj tko sam nije osoba, nego se smatra brojkom u jednoj anonimnoj masi. Takav ne može razgovarati sa Bogom, papagajski ponavljati neke mrtve formule nije molitva. Molitva je zaista prvenstveno jedan osobni razgovor čovjeka sa Bogom kojeg smatra osobom. Jer ako on smatra Bogom samo nekom nadsvijetskom nebeskom nebulozom onda on ne može razgovarati sa

dr Tomo Vereš

nekim i nečim. Čujte, sa nekom pramaglom, iz koje je svijet nastao, ne možete razgovarati. Dakle, treba Boga smatrati osobom, onda ima razgovora i to je molitva.

Glas ravnice: Marx u centar svojih istraživanja stavlja praksu, kao alfu i omegu, ne čini li Vam se da on praksu određuje „isuviše” klasno a na račun čovjeka stvarao.

Dr Vereš: Da, Marx je u srijedište svoje preokupacije stavio praksu, drugim riječima on je htio da se praktičnom preobrazbom društvenih, gospodarskih i političkih prilika stvori jedan novi svijet. Međutim, Marx je pritom krenuo od jedne dualističke diobe ljudskog društva koju je toliko apsolutizirao, da je drugu stranu, to jest kapitaliste totalno demonizirao, oprostite to za njega nisu bili ljudi nego demoni, i onda je stvorio jednu ideju revolucije koja nije imala svoja ljudska obilježja, da se nešto popravi, nego da se obračuna sa tim neprijateljem, da ga se dotuče. I on je zapravo stvarao jedan apokaliptički sukob u kojemu radništvo nije dobilo ništa s tim sukobom, nego je naprotiv izgubilo. Fatalnu je

grešku napravio i s tim, što je već na početku svoje karijere, u Komunističkom manifestu tražio ukidanje privatnog vlasništva. Apropo, ali on nije bio dosljedan u tom svom načelu jer u praksi nikada nije postupao, tako u praksi je bio jako egoističan.

Glas ravnice: U osobnoj?

Dr Vereš: Da, u osobnoj je bio vrlo kapitalističan, buržoaski, to svi životopisi potvrđuju. I na žalost, što je loše, da je to kod Marxa ostalo tako, nego su onda i njegovi nasljednici to bili, jedna Roza Luxemburg je bila bogatun, poslije Lenjin, Staljin, Tito — što ću vam nabrajati, nema smisla.

Glas ravnice: Gospodine Vereš, molim Vas prokomentirajte ovu postavku: mnogi mislioci pokretačku snagu povijesti vide u narodu (naciji) dok Marx povijesni razvoj društva nalazi u klasnoj borbi. Ne nalazite li u tome, s obzirom na cjelokupnu političku situaciju socijalizma danas, nov Istočni grijeh čovjeka?

Dr Vereš: Praksa je sama opovrgla njegova predviđanja, jer su početkom XX stoljeća klasne razlike na zapadu totalno otupjele, jednostavno nastala je jedna srednja klasa dobro stojećeg čovjeka evo koji i danas vlada i koji izabira svoje predstavnike. Zapravo sada su u povijesti na djelu te narodne vlasti. A klasne razlike kao povijesnog agenisa jednostavno nema.

Glas ravnice: Zar onda nije bio daleko dalekovidniji, rekavši da će XX stoljeće biti sukob nacija uz poznatu tvrdnju: Bog je mrtav, nagovjestivši totalitarne društvene sisteme i volju za moć jedinke?

Dr Vereš: Znae, Nietzsche je jedan vrlo zagonetan filozof, sličan Heraklitu, on govori vrlo aforistički, slikovito i kod njega je malo teško razabrati što je zapravo htio reći. Ja sam čitao jednu Heidegerovu studiju, gdje govori upravo o toj njegovoj tezi: Bog je mrtav. I Heideger tvrdi i čini mi se sa razlogom, da Nietzsche jednostavno nije htio reći, nema Boga, nego je htio reći: onaj Bog koji jest, mi se ponašamo prema njemu kao da ga nema, prema tome on je za nas mrtav. I to priznajmo iskreno,

da je za nas taj Bog mrtav, a ne da njega nema, prema tome nije ni ateist ni antiatist, on jednostavno konstatira jednu činjenicu širenja zaborava Boga. Ljudi žive kao da ga nema, za njih je Bog mrtav. Ako i jest, za njih u stvari ništa ne znači. Neki kršćani i jesu okrenuli Nietzschea u prilog kršćanstva, jer nam je učinio uslugu, upozorio nas je na ovaj val indiferentizma prema Bogu, koji je danas praktički zavladao.

Glas ravnice: Da li je danas, poslije marksista, Marx još moguć?

Dr Vereš: Ne, on više nije moguć, otišao je u povijest, kao i mnogi drugi. Na našem Filozofskom fakultetu u Zagrebu Družbe Isusove ja sam ga predavao 15 godina kao zaseban predmet, ali sada je to zaista bespredmetno.

Glas ravnice: dotaknimo se malo i naših tema. Naime, pitanje Bunjevaca postalo je odjednom interesantno, na žalost uglavnom iz politikanskih razloga. Vi ste pisali o zastupljenosti ikavice i ijekavice u propovijedima biskupa Budanovića. Što biste nam o tome mogli reći?

Dr Vereš: Za Budanovića je posve izvjesno da je on u svojim propovijedima rabio podjednako i ikavicu i ijekavicu. Ja sam išao na njegove propovijedi i to je na neki način bilo smiješno, budući da su onda svi ostali svećenici propovijedali ijekavicom. Budanović je međutim htio zadovoljiti i onaj dio hrvatskog naroda koji je htio čuti i svoju ikavicu, i to je činjenica. No neki su pretjerali tvrdeći da je isključivo propovijedao ikavicu. Ja sam jedne godine, to je bilo 1979. kada sam pisao članak o Budanoviću za zagrebačku „Danicu” zamolio biskupa Matišu Zvekanovića da mi dade njegove pisane propovijedi da se uvjerim da li je zaista uvijek ikavicom pripovijedao ili je tu bilo i ijekavice. I kada sam dobio propovijedi ja sam vidio da je on planski propovijedao i ikavicu i ijekavicu da bi dokazao svojim slušateljima da je to jedno isto. To je zapravo taj hrvatski narod koji ima svoju varijantu na ikavici. To su propovijedi pisane njegovom rukom gdje je i ikavica i ijekavica podjednako zastupljena.

Glas ravnice: Njegova briga ili strah za ikavicu je posljedica Ilirskog pokreta ili . . . ?

Dr Vereš: Naime, on je bio nezadovoljan time što su hrvatski intelektualci XIX stoljeća, posebno predstavnici Ilirskog pokreta opredijelili se za ijekavicu, jer mu je bilo jasno da je ijekavicom manji dio hrvatskog naroda govorio. Veliki dio hrvatskog naroda je govorio ikavicom, još i dan danas govori, idite na otok Brač, Hvar, gdje hoćete svugdje čete čuti ikavicu, ali prevagnula je ta orijentacija da službeni književni i hrvatski jezik bude ijekavica. Bilo je tu rasprava i sa naše strane. Meni je biskup Matiša govorio, da je Budanović uvijek žalio što su se naši ilirci opredijelili za ijekavicu. Kaže, i

sigurno bi imao pravo, da bi hrvatski jezik bio kompaktniji da se opredijelio za ikavicu, ali post festum gospodo kabanica ne vrijedi.

Glas ravnice: I tako se upravo jezik javlja kao „sjeme razdora” hrvatskog nacionalnog bića u našim krajevima?

Dr Vereš: Jeste, i sada mi je smiješno da jednu granu hrvatskog naroda ovdje u Bačkoj, u Subotici i njezinoj široj okolici, zato što ona govori ikavicom proglašavaju jednom samostalnom nacionalnošću. To nema nigdje. Pa onda bi to trebalo učiniti i u Lici jer i tamo ima Bunjevaca . . . Isto što se tiče i Blaška Rajića i tu imam jedno vrlo interesantno iskustvo, jer on se bavio socijalnim radom, a ja sam se opet bavio tim njegovim socijalnim radom. Bilo je to prije prvog svjetskog rata, Rajić je napisao jednu brošuru anonimno pod naslovom „Šta obećava crvena demokracija a šta daje” ona je pisana ikavicom jer je bila namijenjena puku i to vrlo jasnim oštrim pučkim jezikom da svatko razumije, ali sljedeće godine je pokrenio jedan „Katolički pučki savez”. Zapravo nije on pokrenio, on je bio samo urednik ikavskog izdanja, taj se časopis izdavao i na njemačkom i na mađarskom i na hrvatskom to je Kolozsi slučajno nedavno otkrio u Budimpešti, i sada ovo je interesantno da već sljedeće godine (1909.) taj „Katolički pučki savez” prelazi na ijekavicu sa ikavice, zato da bi mogao proširiti svoj utjecaj i na Hrvate u Međimurju. Dakle, ovo je jedan jedinstven slučaj uopće u povijesti hrvatskog novinstva u Bačkoj da ikavička novina prelazi u ijekavičku smatra zapravo da je to ista stvar. Razumijete, samo u jednoj drugoj varijanti, dakle dostupno i onoj, ali bilo je jasno i Rajiću razumjeće i naši ljudi, makar je ijekavica. Zašto neprestano stavljati u pitanje taj hrvatski identitet Bunjevaca, kada se to nije prije spominjalo, osim vi ste tu pomenuli Vuka, Vuk je rekao „Srbi svi i svuda”, ali naravno to se proteže čak i na Indijce, čak i oni su u tom smislu ako ćemo strogo imperijalistički Srbi. Pa pojavljivali su se i članci da je i Isus Krist bio Srbin porijeklom, ja vam mogu pokazati članak . . . napisao je neki Lukić iz Petrinje.

Glas ravnice: Dosta toga bi trebalo povijesnog oko Bunjevaca istražiti.

Dr Vereš: Povijesne resprave su na žalost kod nas još dosta nerazvijene, mi smo još uvijek na razini XIX stoljeća. Ono što je sakupio Ivan Antunović i u svojoj raspravi donio, to je tu i tamo dopunjeno ali ja mislim da bitnoga napretka nemamo u tome, čast i nikako ne želim mimoići Sekulićevu knjigu, koja je kao što sam ja u svojoj recenziji i rekao značajna, ali koja ima svojih nedostataka i to bi trebalo sad dalje usavršavati . . . Nalazim kod njih dosta tih izjava koja zaista ne kazuju ništa da Bunjevci imaju

problema sad u novoj Jugoslaviji, pa ni u staroj Jugoslaviji baš nisu imali tako velikih problema. Jedini je problem bila ta mađarizacija, a kada vidimo u njegovim vlastitim djelima ta mađarizacija i nije bila tako tragična jer ispada da uopće nije djelovala na salašare, a to znači na više od 90% stanovništva. A i od te inteligencije djelovala je tek na polovicu. Druga polovica je izvršila onaj famozni preporod na čijem je čelu bio Ivan Antunović, dakle smatram da se ne treba dramatizirati ta mađarska asimilacija a da se mimoide ova druga čiji smo svjedoci na razne druge načine. Moramo biti zato zahvalni Sekuliću što je napisao ovu knjigu, što je skupio masu podataka, a trebamo se latiti posla i to dopuniti. Nevolja je kod Bunjevaca, po mom mišljenju u tome što nije bilo jednog izrazitog povjesničara. Bunjevci su imali svoje borbe za nacionalni preporod, to su bili književnici. Književnost je cvala na neki način, ali ja ne znam jednoga povjesničara koji je odlučio zahvatiti korijen stvari, da pođe na izvore, kao što je recimo išao Íványi. Istina to je činio Antunović na svoj način. Nije se među Bunjevcima našao čovjek koji bi pošao u Beč, Budimpeštu, poslije prvog svjetskog rata da temeljitije to prouči. Imali smo, ponavljam, književnike, znate i sami koje: Evetovića, Šokčića, Kujundžića. Što se tiče strogo povijesnog rada toga nije bilo. Ništa ne treba potcjenjivati. Kujundžićeva „Šokačko-bunjevačka bibliografija” je važna knjiga, to je jedan orijentir, ali to nije produblivanje onih povijesnih istraživanja koje je pokrenio Ivan Antunović. Meni je žao što se nije pojavio jedan Ivan Antunović, broj dva. U XX stoljeću nismo imali toga.

Glas ravnice: Utjecaj biskupa Budanovića na tom polju?

Dr Vereš: Budanović, kao biskup koji je postao administrator 1923. favorizirao je ta istraživanja osobno, utoliko koliko je sam obilazio ta mjesta. On je išao po tragovima bunjevačke prošlosti opisivao je to i objavljivao u subotičkoj „Danici”. Dakle, mi u subotičkoj „Danici” imamo neke elemente i to iz onih krajeva iz kojih su Bunjevci došli, ali naravno Budanović kao biskup nije se mogao staviti na jedan arhivski povijesničarski rad. Samo je šteta, koliko ja znam da nikoga nije ni usmjeravao u tom pravcu. Volio bih da me netko demantira. Ali znam da je Vidakovića, to je bila njegova inicijativa, da Vidaković ide u Rim i da tamo studira, ili da je Kokić išao studirati književnost u Zagreb da se vrati na hrvatsku gimnaziju koju je on kanio otvoriti 1940. godine. To je bila Budanovićevo politika. Ne može čovjek odjedanput sve riješiti, ali ja se divim Budanovićevoj veličini. On je kao biskup učinio jako mnogo i ono što crkva ovdje sada znači to je taj specifično bački pečat ovoj biskupiji koji je on dao.

Interview vodio: Vojislav Sekelj

Pohvale „Glasu ravnice“

PRIZNANJE IZ ZEMUNA

Poslije napisa u prošlom „Glasu ravnice“ pod naslovom „Ušutkani Hrvati“ kao i teksta u zagrebačkom „Večernjem listu“, gdje sam pisao o Hrvatima u Zemunu od mr. Antuna Kolarevića sam dobio dopisnicu u kojoj se zemunski župnik zahvaljuje na mom dopisu. Nisam navikao na priznanja u novinarskom poslu, ali se ovim putem zahvaljujem gospodinu Kolareviću a dopisnicu je vrijedno objaviti jer se na njoj nalazi stari grb Zemuna-grada. Što se Hrvata u ovom gradu tiče, nadam se da neće vječno šutjeti.

S poštovanjem

Boris Čavar

* * * * *

SAT ZA NAJSTARIJEG ČLANA

BEŠKA – Na redovnoj skupštini DSHV u Beški gdje je bio nazočan gospodin Antun Skenderović, narodni poslanik, ispred MO DSHV predat je sat sa hrvatskim grbom Jakovu Šudiću, najstarijem članu MO DSHV u Beški. Ovaj živahni starac ima 74 godine i još je dobroga zdravlja. Osobno mu je čestitao i gospodin Skenderović, željeći mu još puno zdravlja, života i uspjeha u radu. Ovim želimo podstjecati sve mlade i stare da svatko može pomoći stranci. Jer, Jakov Šudić je dokazao da se može očuvati svoj jezik, kultura i korijeni i da se ima čime ponositi.

Detalj sa proštenja

PROŠTENJE U ĐURĐINU

Već je godinama običaj da se na praznik Prvog maja na proštenje okupi lijep broj vjernika u đurđinsku crkvu, koja je posvećena sv. Josipu radniku.

Tako je i ove godine proštenje svečano proslavljeno u đurđinskoj crkvi, a župnik vlč. Marijan Đukić se potrudio da sve bude što ljepše u duhovnom doživljaju ove lijepe crkvene i vjerske svečanosti. Uz to, proštenje je prilika kada su brojni gosti posjetili svoje najbliže ili stari kraj koji su ranije napustili, ali nisu zaboravili.

Ali, osim crkvenih svečanosti, ovogodišnje đurđinsko proštenje bilo je popraćeno bogatim zabavnim i kulturnim programom.

U subotu, 27. travnja u 19 sati u izložbenoj dvorani Doma kulture u Đurđinu bilo je svečano otvaranje izložbe slika članova Likovne sekcije KUD „Bunjevačko kolo“ iz Subotice.

Goste je pozdravio i izložbu otvorio Alojzije Stantić, potpredsjednik KUD „Bunjevačko kolo“. Zatim je o estetskim vrijednostima izloženih slika govorio Šime Peić, predsjednik Likovne sekcije ovog KUD-a. Izlagalo je oko 30 članova, pa je to bila bogata smotra njihovog rada i ljubavi prema likovnoj umjetnosti.

Na praznik Prvog maja poslije podne u 3 sata đurđinski Konjički klub je organizirao konjičke trke na svom hipodromu iza Osnovne škole „Vladimir Nazor“.

Istoga dana navečer, u velikoj dvorani Doma kulture u Đurđinu sa početkom u 19,30 sati Folklorna i Literarna sekcija KUD „Bunjevačko kolo“ priredile su bogat umjetnički program.

Folklorni ansambl uz pratnju tamburaškog orkestra pod vodstvom Lazara Malagurskog izveo je spletove narodnih igara: 1. Momačko kolo, 2. Mađarske narodne igre, 3. Šokačke narodne igre iz Bačke, 4. Posavski narodni plesovi iz Hrvatske, 5. Banatsko momačko nadigravanje, 6. Rokoko.

Za navedene narodne igre koreograf je bio pokojni Ivan Pešut, koji je veoma zaslužan za uspjeh Folklorne sekcije KUD „Bunjevačko kolo“. Jedino je za „Banatsko momačko nadigravanje“ koreograf Dobrivoje Putnik.

Uz pratnju tamburaškog orkestra pjevao je Joso Miljački, član Muzičke sekcije KUD „Bunjevačko kolo“;

Voditeljica programa bila je Anica Pešut. Između pojedinih igara izvela je mali literarni program. Pročitala je dvije pjesme Vojislava Sekelja iz najnovije njegove zbirke „Rič fali“, koja će uskoro biti objavljena u vlastitoj nakladi autora i Ivana Balaževića, subotičkog slikara koji sada živi i radi u Novom Vinodolskom, a ovu knjigu je likovno opremio.

Također je pročitala dvije bunjevačke narodne pripovijetke iz zbirke Balinta Vujkova „Zlatni prag“, koju je objavio Demokratski savez Južnih Slavena u Mađarskoj (Budimpešta, 1990).

Nakon završenog programa u 21 sat članovi KUD-a bili su gosti na večeri domaćina „Nova brazda“, a nakon toga bila je igranka do kasnih sati.

Ova priredba u Đurđinu može poslužiti kao model i za priredbe u ostalim našim naseljima i mjesnim zajednicama u suradnji sa podružnicama Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini.

Potrebno je stalno tražiti nove oblike i načine za upoznavanje kulturne baštine Hrvata u Bačkoj i drugih naroda s kojima smo vjekovima zajedno.

Grgo Bačlija

NEMA VREMENA ZA ROMANTIZAM

HRVATI U POKRAJINI SU SE NAŠLI U PROCJEPU IZMEĐU LJUBAVI PREMA VOJVODINI I POTREBE ZA ŠTO HITNIJIM RJEŠAVANJEM NJIHOVIH GORUČIH PROBLEMA. RJEŠENJE POSTOJI

Parola „Vojvodina Vojvođanima” koja je bila programski moto DSHV, ali i još nekih stranaka u pokrajini za vrijeme proteklih republičkih izbora, pa i nakon njih, ovih dana je ozbiljno dovedena u pitanje. Nitko ne može osporiti pravo hrvatskom narodu u pokrajini da voli Vojvodinu, jer su se preci ovdašnjih Šokaca i Bunjevaca na prostore koje sada (dokle još?) nazivamo Vojvodinom, doselili prije tri i više stoljeća. Međutim, novonastala situacija do koje je došlo nakon teritorijalne podjele Srbije na okruge i statutarnog minoriziranja ingerencija buduće Skupštine AP Vojvodine, nalaže vojvođanskim Hrvatima da traže neke nove modele za rješavanje svojih problema, koji niti su mali, niti su neozbiljni, da bi se mogli prepustiti čekanju da se ostvari romantičarski san o „Vojvodini koja će pripadati samo građanima Vojvodine”.

Demokratskoj zajednici vojvođanskih Mađara su mnogi (a i autor ovih redaka osobno) zamjerali predizborno „kalkulantsvo” i nedovoljno vezivanje za Reformsku koaliciju Vojvodine u kojoj su se našle sve stranke kojima je na srcu ova pokrajina. Inzistirajući na tzv. „personalnoj autonomiji” stranka gospodina Ágostona je vješto izbjegavala jasno izjašnjavanje u vezi sa pitanjem autonomije same Vojvodine i sprovodeći takav, mnogi su tvrdili „neprincipijelan” stav, uspjela prigrabiti svom narodu mnogo više od Slovaka, Rumuna, Rusina i Hrvata koji su svoju sudbinu vezali za sudbinu Vojvodine. Bez zle namjere da pravim „Requiem za Vojvodinu”, moram primjetiti da, kako sada stvari stoje, u skorijoj budućnosti sjeverna srpska pokrajina nema ama baš nikakve šanse za nekom širom autonomijom, postoje čak mogućnosti i potpunog gubitka identiteta Vojvodine. A Hrvatima na ovim prostorima je najbitnije očuvanje sopstvenog identiteta i za taj posao nemaju mnogo vremena, pošto proces asimilacije ubrzano teče.

Pokazalo se da su Hrvati u Vojvodini isuviše malobrojni i civilizirani da bi svoja prava sami izborili na način koji to rade neki Srbi u Hrvatskoj. Podizanje barikada, naoružane straže, miniranje pruga, zasjede i noćne pucnjave, nisu dio folkloru ovdašnjih Šokaca i Bunjevaca. Još manje je u njihovom maniru uzimanje talaca, postavljanje eksploziva i jednostrano proglašavanje nekakvih autonomija ili pak otcjepljenja. Zbog toga Hrvatima na ovim prostorima ostaje samo mirna i mudra borba putem pregovora i djelovanja u legalnim institucijama. Kako je neki bitniji politički značaj buduće višestranačke Skupštine Vojvodine (ako do izbora za nju uopće i dođe) u dogledno vrijeme isključen, Hrvatima u Vojvodini, odnosno njihovom jedinom legitimnom predstavniku DSHV-u, ostaje samo mogućnost djelovanja unutar općinskih skupština, okruga Bačkog i Sremskog i — parlamenta Republike Srbije. Vojvodine, na žalost u toj priči nema. Ma koliko svi bili emotivno vezani za Vojvodinu, ma kako žalili zbog onoga što je pokrajini donio 6. listopad 1988. godine, moramo se prisjetiti i toga kakva su prava Hrvati u pokrajini imali za vrijeme tzv. „automaša”. Nikakva.

Slovacima, Mađarima, Rumunjima i Rusinima su date škole na maternjem jeziku, listovi, radio i TV emisije — a Hrvatima je odudžeto i ono što su do kraja šezdesetih godina imali. I zbog toga nema mjesta za pretjerani žal za izgubljenom „državom

Vojvodinom”. Tim prije, što nijedna od ozbiljnijih stranaka u Srbiji, koje imaju šansu da u doglednoj budućnosti kroje republičku politiku — ne pokazuje pretjeranu želju da se Vojvodini da neka ozbiljnija autonomija u okviru koje bi i ovdašnji Hrvati mogli rješavati svoje probleme.

Za Hrvate u Vojvodini je jedinstvena prilika da svoje pitanje riješe u sklopu razrješavanja jugoslavenske krize do kojeg će u najskorije vrijeme vjerojatno i doći. Jedino republike Hrvatska i Srbija mogu biti garant mirnog života i punih građanskih i nacionalnih prava Hrvata na ovim prostorima. Nekakvih „međuinstitanci”, na žalost — nema. U tom smislu ohrabruje priopćenje dato nakon nedavnog susreta Miloševića i Tuđmana, u kojem se kaže da **rješavanje krize u Jugoslaviji mora biti takvo da njime ne budu dovedena u pitanje prava ni srpskog ni hrvatskog naroda — ma gdje se on nalazio.**

Slobodana Miloševića su po svemu sudeći posljednji događaji natjerali da bude znatno popustljiviji nego što je to nekad bio (o tome svjedoči i „hladan” stav prema odluci SAO Krajina da se pripoji Republici Srbiji), a i gosp. Tuđman u posljednje vrijeme pokazuje više interesa za probleme Hrvata u dijaspori. Tu šansu pripadnici hrvatskog naroda u Vojvodini ne smiju propustiti.

Šansa za Hrvate je i u što čvršćem vezivanju za Katoličku crkvu, koja je tokom posljednjih stoljeća (a posljednjih desetljeća osobito) bila njihov najveći zaštitnik i čuvar nacionalnog identiteta. Nema mjesta strahu od lijepljenja etikete klerikalizma, ona je kao ozbiljni politički činilac ostala za nama, u vremenu kada je interese vojvođanskih Hrvata zastupao Stipan Kopilović. O tome kako ih je zastupao, ne treba mnogo govoriti. Uvijek kada su se u posljednje vrijeme Hrvati u Vojvodini vezivali za tzv. „autonomaške” stranke, smatrani su „bezopasnim” i zvanični režim i njegovi mediji nisu baš žestoko reagovali, ali kada je krajem ožujka izdato saopćenje svećenika Hrvata iz Subotičke biskupije u kome se vjernicima preporuča da se na popisu izjasne kao Hrvati — odmah je obasuta žestoka paljba, iz „Dnevnika”, „Politike”, „Ekspresa” i njihovih izdanja. A oni, vjerujte, znaju ko je po njih „najopasniji”.

A što se tzv. „Bunjevačke i šokačke stranke tiče” ona je vjerojatno posljednje „kukavičje jaje” SPS-a podmetnuto ovdašnjim Hrvatima, posljednji pokušaj (koji je za njih stigao prekasno) da se oni, ako se već ne mogu pretvoriti u Jugoslaven — zadrže na pripadnosti etničkoj grupi — Šokac i Bunjevac. Sjetimo se, prvo su pokušali sa Strankom Jugoslavena, koja je na izborima potučena do nogu, a ubrzo će shvatiti da je i ovaj pokušaj uzaludan i da se moraju pomiriti sa činjenicom da na ovim prostorima živi oko 150.000 Hrvata. Htjeli to oni ili ne. A morat će.

Zbog toga Hrvati u Vojvodini trebaju djelovati i lokalno i globalno. Lokalno, kao Bunjevci u Tavankutu koji su svom KUD-u „Matija Gubec” vratili hrvatsko ime, a globalno — nametanjem sebe kao nezaobilaznog faktora u odnosima Srbije i Hrvatske i u kontekstu cjelokupnog razrješavanja jugoslavenske krize.

Robert Čoban

KONFERENCIJA ZA ŠTAMPU BUNJEVAČKE I ŠOKAČKE STRANKI

„MI SMO ZASEBAN NAROD“

subotičke
NOVINE

Nakon što je Saveznom zavodu za statistiku uputila dopis kojim traži da i na saveznom nivou Bunjevci i Šokci budu posebno iskazani, sekretar Bunjevačke i šokačke stranke Nikola Čakić održao je krajem prošle nedelje konferenciju za štampu. Novinare je, tom prilikom, upoznao sa sadržinom pomenutog dopisa u kome se, između ostalog, kaže da „veliki broj bunjevačkog i šokačkog naroda koji već više vekova živi na ovim bačkim prostorima želi da ostane dosledan svom iskonskom pravu, te da se i u ovogodišnjem popisu izjasni kao Bunjevci i Šokci. Takvim članom oni samo hoće da sačuvaju svoje poreklo, običaje, jezik i kulturu, kao i ime Bunjevac i Šokac, upravo ono što ih je kroz protekli istorijski period održalo u životu u višenacionalnoj sredini i zaštitilo od nemilosrdne i uporne asimilacije“.

Pošto su Pokrajinski i Republički zavod za statistiku prihvatili da Bunjevci i Šokci iskažu kao zaseban narod, dok je predstavnik Saveznog zavoda na televiziji izjavio da će oni biti svrstani među „ostale“, Bunjevačka i šokačka stranka odlučila je da od Saveznog zavoda zahteva da i Bunjevci i Šokci steknu pravo da se izraze kao pripadnici slovenskih i jugoslovenskih naroda.

subotičke
NOVINE

SUBOTIČKE NOVINE • 19. APRIL 1991. • BROJ 16.

Na konferenciji za štampu Nikola Čakić je rekao da ovakva inicijativa nije potekla ranije zbog toga što BSS postoji tek odnedavno, ali je izrazio uverenje da će i pored toga ove godine biti za oko 50 odsto više Bunjevaca nego što ih je bilo prilikom popisa 1981. godine, što bi značilo ukupno od 12 do 15 hiljada.

Govoreći o poreklu Bunjevaca, Čakić je rekao da su se Bunjevci u ove krajeve doselili kao Dalmati, a da se Dalmati pominju i pre stvaranja hrvatske države. Dakle, po Nikoli Čakiću, Bunjevci se nisu osećali Hrvatima, jer da je bilo tako, onda bi kroz bunjevačke pesme i nošnju bilo jasno da su oni Hrvati. Takođe, Čakić je naglasio da su Ivan Antunović i Blaško Rajić budili bunjevačku svest, te da nema razloga da Bunjevci i danas ne budu slovenski narod. Bunjevci neće tražiti svoje škole, ali ono što bi moglo, po Čakiću, da se uradi, jeste da se ikavica uvede u nastavu kao fakultativni predmet.

Na pitanje hoće li, ukoliko se izjasne kao narod, Bunjevci tražiti i svoju državu, sekretar Bunjevačke i šokačke stranke odgovorio je da mali narodi nikada nisu imali svoje države, da su Bunjevci toga svesni i da oni mogu da žive kao zaseban narod u bilo kojoj slovenskoj državnoj zajednici. Ova stranka se, inače, zalaže za federativnu Jugoslaviju, jer samo u takvoj državi mogu da opstanu svi slovenski narodi, rekao je Čakić.

Bilo je reči i o apelu hrvatskih sveštenika u vezi popisa. Nikola Čakić je to nazvao mešanjem u politiku, te da sveštenici ne treba vernicima da „livaju u glavu ko je šta po nacionalnosti“.

NEK SE ZNADE...

Da su Bunjevci po narodnosti Hrvati, ne treba dokazivat, jer to znadu sva iole obrazovanija čeljad. Zato, svi oni zlonamirni ljudi koji pišu da mi Bunjevci nismo Hrvati, moraju biti svisni da nas time vriđaju, a oni Bunjevci koji ne priznaju da su Hrvati, nek znadu da je taki bilo i ranije, da ji ima i sad i da će ji i bit uvik kad se triba ulizivat vlasti, al nek znadu i to da su za nas većinu Bunjevaca samo izdajice svog naroda i da će to uvik i ostat.

Josip Sudarević

ČAKIĆ – „NOVOKOMPONOVANI“ POVJESNIČAR ŠOKACA?

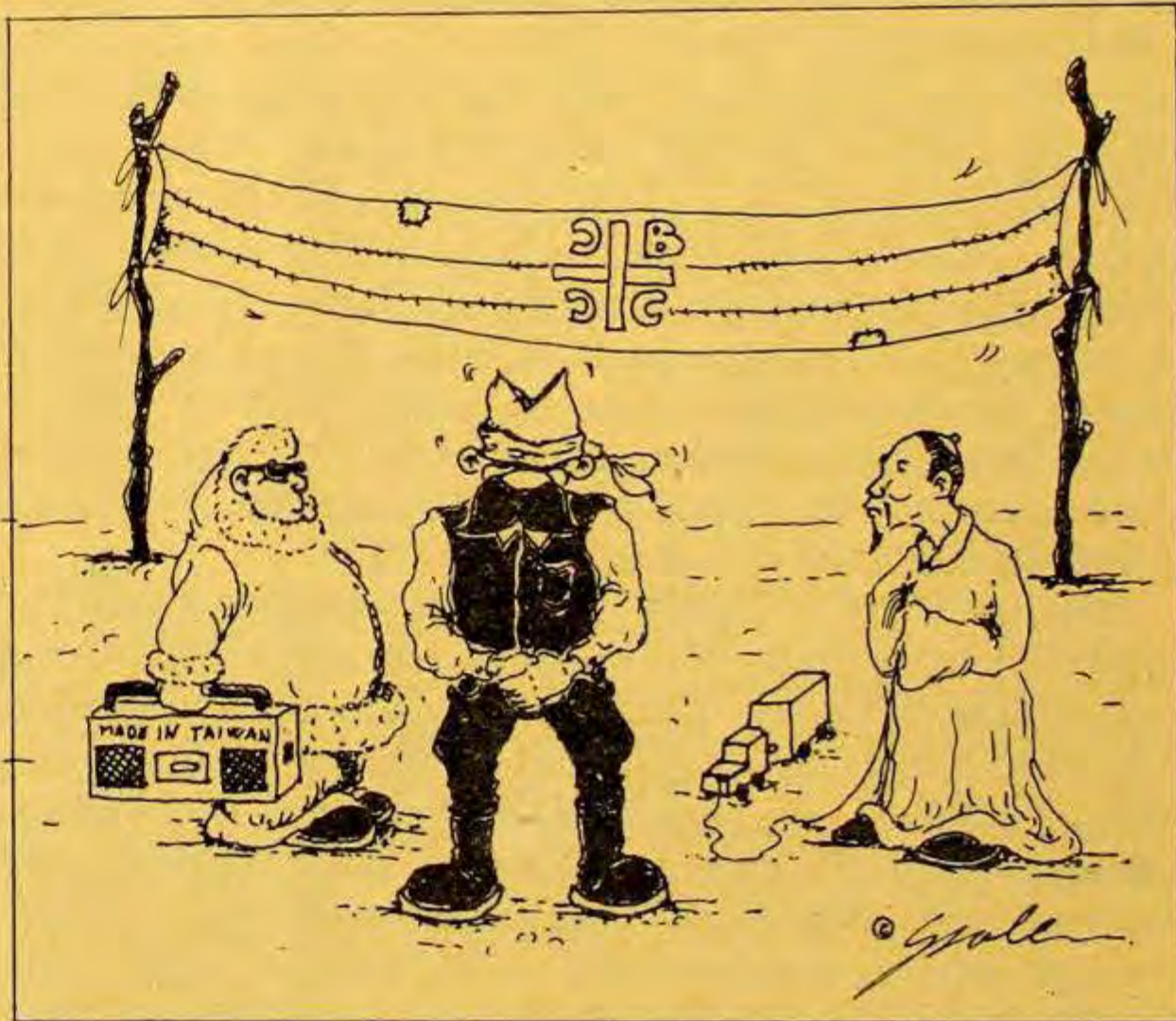
U čije to ime g. Čakić govori da Šokci nisu Hrvati?

Danima smo izloženi pravom medijskom ratu — tko su zapravo Bunjevci i Šokci? Nemam namjeru upuštati se u nabranje činjenica i postojećih pisanih i nepisanih dokaza o povijesti bačkih Hrvata (tj. Bunjevaca i Šokaca), ali bih zamolila g. Nikolu Čakića da odgovori na sljedeće pitanje sa kojim je to Šokcima on osnovao svoju stranku? Neka mi navede punim imenom i prezimenom bar jednog Šokca, člana osnivača „Bunjevačko-šokačke“ stranke.

Naime, ako mu ne mogu osporiti da govori u ime bunjevačko (jer Bunjevac je), želim znati tko to govori u ime naše, šokačko, tj. moje ime. Pošto pomenuti gospodin tako izričito tvrdi da je pripadnik „sasvim posebnog slovenskog naroda, prastarih Dalmata“, kako onda objašnjava bunjevačku vezu sa Šokcima, čija bosanska postojbina nema veze sa Dalmatima? Mogao je stoga osnovati „Bunjevačko-mongolsku“ ili „Bunjevačko-eskimsku“ stranku, ali samo pod uvjetom da za osnivačkim stolom sa njim sjedi barem jedan Mongolac ili Eskim.

Možda će takvog naći prije no Šokca, koji tvrdi da nije Hrvat.

Julijana Adamović

RADIO SUBOTICA NA VALU MRŽNJE

U ovoj pravnoj državi, svi imaju pravo, i mogu biti ugroženi, ali ne i Hrvati, osobito ne u jedinstvenoj Srbiji.

Kontakt emisija upriličena 9. svibnja na valovima „Radio Subotice“ sa narodnim poslanicima Kasza Józsefom i Antunom Skenderovićem, izazvala je opravdano ogorčenje i žučno reagiranje mnogih Subotičana.

Povod emisije bila je replika u republičkoj Skupštini Srbije, poslanika Antuna Skenderovića, o ugroženosti Hrvata u Vojvodini, a pravi cilj, kako se iz toka emisije na kraju ispostavilo, bilo je sisanje mržnje i nepovjerenja u ovu višenacionalnu sredinu. Umjesto da se argumentirano i kroz tolerantnu raspravu išlo ka smirivanju i inače složene političke situacije i poljuljanog međusobnog povjere-

nja, voditelji su ovu dvosatnu emisiju pretvorili u otvorenu antihrvatsku propagandu i javno vrijeđanje pozvanih gostiju.

Narodni poslanici Kasza József i Antun Skenderović, putem pitanja postavljenih od strane slušatelja, te metodom selekcioniranja istih i nekorektnim, nekulturnim i tendencioznim komentiranjem voditelja Ljubiše Stepanovića, bili su izloženi pravoj baražnoj vatri neukusa, osobno vrijeđani i javno ponižavani. Ovakav postupak „Radio Subotice“ do sada je bio neprimjeren, stran i tuđ ovom gradu.

Dojam je da se na ovaj način u Suboticu svjesno i planski unosi razdor i potpiruje međunacionalna netrpeljivost. Ta nekultura i tolika količina mržnje posijana 9. svibnja kroz eter ove radio stanice, ugrožava sve razumne i dobronamjerne žitelje ovoga grada.

Subotica zaslužuje bolju radio stanicu.

Vojislav Sekelj

KAD APSURD POPRIMA OBLIK NORMALNOG

Osnutak Srpskog kulturnog centra „Sveti Sava“ u Subotici nije naišao na nerazumijevanje i osudu. Dapače, ta je novoosnovana kulturna institucija, koja još možda i nema jasno izraženu viziju svoga rada, u čije članstvo još nisu pristupile i one najbolje i najznačajnije prinove, ali koja ima onaj prepoznatljivi početni mladalački entuzijazam, naišla na odobravanje i medijsku potporu. U svakom slučaju ovome Društvu je prijeko potrebna pomoć.

Gotovo u istom okruženju, u neposrednoj blizini Subotice, nešto prije je Društvo koje ima drugačiji nacionalni predznak osuto „drvijem i kamenjem“ sa sviju strana. Zašto? Stoga što su vratili stari izvorni naziv pod kojim su 1946. godine utemeljeni, i pod kojim su stanovito vrijeme djelovali i diljem Jugoslavije predstavljali svoj kraj. To ime je iznenada i naprečac oduzeto bez ikakvih obrazloženja. Pa to se podrazumijeva, zar ne?

Naviknuti na sustavnu indoktrinaciju od strane politike jednoumlja koje je i u kulturi, kao i svugdje bilo plasirano u vidu isforsiranog, i odveć često naglašavanog bratstva i jedinstva, tako da je to u običnom životu predstavljalo, ništa drugo do jednu dosadnu i otrcanu frazu, mnogi su članovi, podsticani od onih koji su nas podučavali suživotu, napustili Društvo vidjeći u promjeni imena, a priori, nacionalističku i šovinističku opasnost. Ali, njih ne treba kriviti. Mnogi od njih rođeni su i odgajani u duhu samo jednog viđenja istine. „Svako čudo za tri dana“ tako se obično kaže. Nadamo se da će, netko prije, a netko kasnije, spoznati pravu bit onoga što se događalo ove za sve nas tako nove, nadamo se nepovratne i svakako nesretne 1991. godine.

Danas, kada absurd poprima oblik normalnog, a normalno ima tendenciju obavezno dobiti znak „!“ na kraju svake izrečene misli, šokantno djeluje ono što možete vidjeti gore na faksimilu. HKPD „Matija Gubec“ među rijetkim čestitkama prvo je dobilo pismo potpore od strane SKD „Sava Mrkalj“ iz Topuskog. Potpuno neočekivano, i utoliko mnogo, mnogo draže. Dobili su iskrene čestitke od ljudi koje ne znaju i od Društva za čije postojanje nisu čuli.

Čime su članovi SKD „Sava Mrkalj“ bili rukovođeni na ovakav postupak? Da li su možda čuli za sve one nesuglasice (eufemizam) koje su kidale i onako slabe kulturne niti „Matije Gupca“, a selo (i grad) podijelili na dva sukobljena tabora? Jesu li to učinili iz inata? Ne vjerujem. Vjerujem u istinsku dobru namjeru i možda želju za suradnjom. Stoga, HVALA VAM GOSPODO IZ TOPUSKOG. Od srca Vam hvala. Sve ono što ste poželjeli „Matiji Gupcu“ želimo i mi putem „Glasa ravnice“ Vama.

Zao nam je što sličnu gestu nismo mogli izraziti i drugovima iz SUBNOR-a i svima onima koji u nacionalnom predznaku jednog društva vide latentnu opasnost, nacio-

nalnu čistotu svojih članova i možda širenja (pro)ustaških ideja u okviru jedne kulturne institucije, ne željeći ni pokušati razumjeti o čemu je zapravo riječ.

Odveć je malo vremena prošlo da bi HKPD „Matija Gubec“ iz Tavankuta svojim djelovanjem moglo razuvjeriti one koji sumnjaju ili pak ne vjeruju. Riječima vas oni ne mogu uvjeriti. Pokušat će to svojim radom, strpljenjem, tolerancijom i prašta-

njem svih onih pogrda izrečenih na nedavnim sastancima, bez mnogo promišljanja i upućenih na osobne adrese.

Drago nam je što i u ovim vremenima postoji razbor i čista, naivna vjera u ljudsko. Gospodu iz Topuskog ne zanimaju naša međusobna trvenja. Dokazali su to svojim postupkom. Još jednom Najiskrenije hvala i dug, i uspješan rad „Savi Mrkalju“

Zlatko Romić

SKD „САВА МРКАЉ“

ТОПУСКО

Топуско, 25.3.1991.

ХКУД „МАТИЈА ГУБЕЦ“

ТАВАНКУТ

Поштована господо,

Српско културно друштво „Сава Мркаљ“ из Топуског честита Вам оснивање Хрватског културно уметничког друштва „Матија Губец“ и жели наредан рад и дуг вијек.

С поштовањем.

За СКД „САВА МРКАЉ“

Марко Миљановић, председник

Marko Miljanovic

Srijemsko bockalo

VOJVOĐANIN IZ SLAVONSKOG BRODA

Od onih uvijek dežurnih dobio sam kritike da pišem ekavskim pismom a ne hrvatskim književnim jezikom. Sad se ja pitam: gdje mi u Srijemu možemo naučiti hrvatski jezik i to književni? Kako možemo gledati HTV, čitati naše knjige, a o kulturnim institucijama da ne govorimo? Tako jednog mog prijatelja novinara izbacili iz jednog renomiranog lista samo zato što je napisao jedan tekst u „Glasu ravnice“ i postao, zna se nepodoban. Sad se ja pitam kako jedan dnevni list sa nakladom od 50.000 primjeraka može biti ugrožen od ovog lista koji izlazi mjesečno u 4000 primjeraka. Ta priča o ugroženosti evo sad došla i do tiska.

U onoj Skupštini predložili, srećom nije usvojeno, da se pola Hrvatske pripoji Srbiji, a jedan dio — Slavonija, Baranja i zapadni Srijem — da se priključi sjevernoj Srbiji, tj. Vojvodini. U tom slučaju mogli bismo i zabilježiti ovakav razgovor: „Odakle si prijatelju?“ „Iz Vojvodine.“ „A iz kojeg mjesta?“ „Pa iz Slavenskog Broda“. U tom bi slučaju i Srijem bio do Vinkovaca te bi samo dobili na teritoriju.

Iz povjerljivih izvora sam čuo da su cijeli Kukujevcima ozvučeni pa ih prisluškuje SDB. Tako kad u Kukujevcima netko podigne telefon prvo kaže: „Stanite malo da pozdravim moje udbaše i kosovce“, pa onda razgovara. U Srijemskoj Mitrovici napravili „slučaj“ jer je na zboru SPS-a puštena poslije jugoslavenske i hrvatska himna i to cijelih dvadeset sekundi. Kakav bi slučaj bio da je „Lijepa naša“ bila puštena cijela. U Beški i dalje mimo SPS nije održao nijednu sjednicu niti „protestni zbor.“

Popis je bio, sad će se znati koliko ima kod nas Marsovaca, Eskima i „jugoslaven-skih katolika“. Znat ćemo da li su Hrvati popisani ili otpisani. Dolje potpisanog napadaju i naši ljudi i oni iz bivšeg Komiteta kojima šaljem ovaj list. Nek znaju da i mi novinu za trku imamo...

„BOCKO“

O nacionalnom interesu, srpskom parlamentu i demokraciji

„HOĆU - NEĆU” DEMOKRACIJA

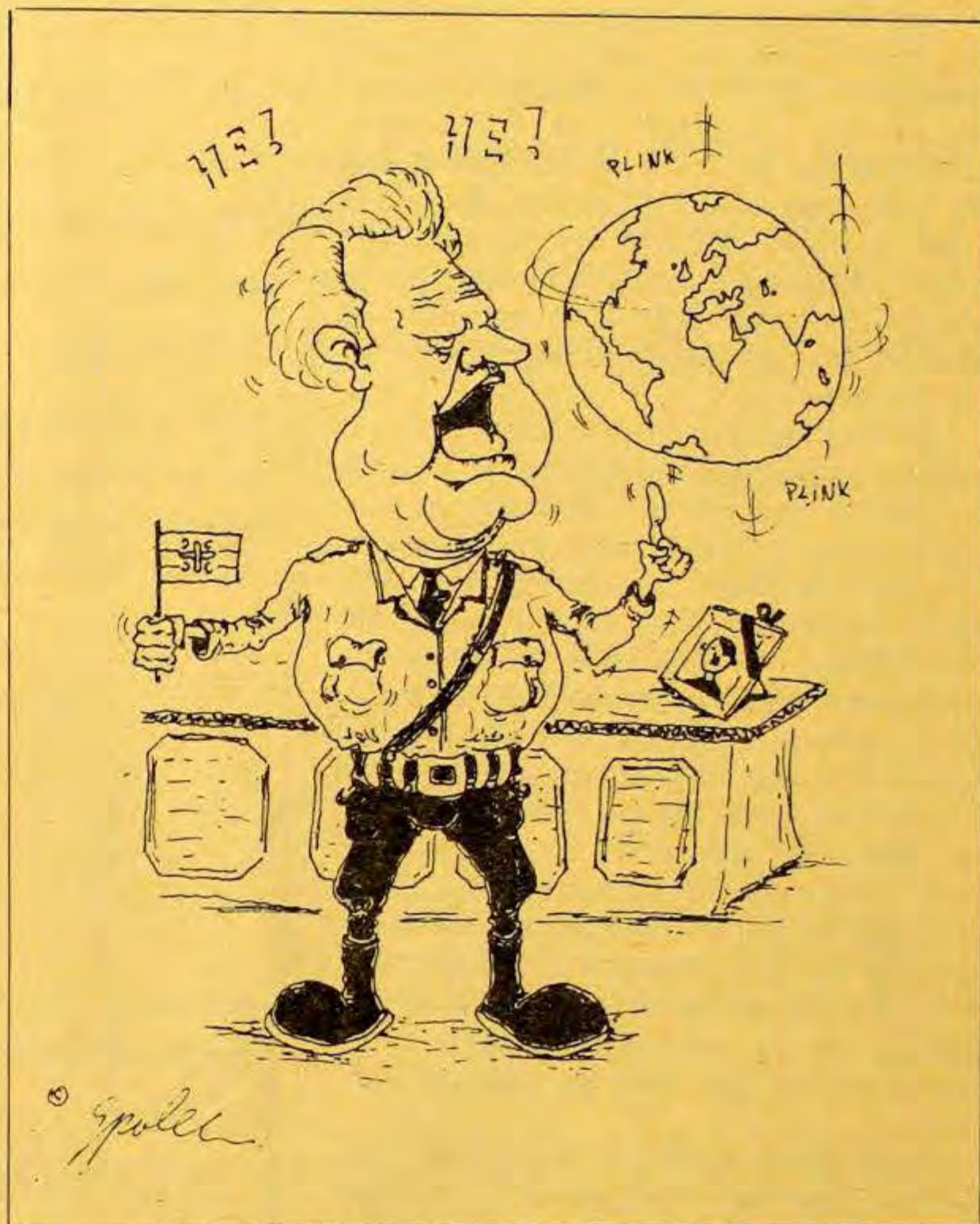
Pitam se, da li se povijest ponavlja? Ovog proljeća, točnije 12. 3. bila je godišnjica anschlussa, dana kada je Njemačka pripojila sebi Austriju. A harangu je führer započeo poklikom „Mi ne smijemo dozvoliti da šest milijuna Nijemaca živi izvan Njemačke” Pitam se, da li vladajuća partija propovijeda nacional-socijalizam balkanskog tipa? I kakva je to ideologija gdje je nacionalni interes iznad svega, kada se nudi nacionalno jedinstvo umjesto pristojnog života dostojnog svakog čovjeka?

Znam jedino da sada kod nas nema demokracije. Sve demokratske stranke, svi demokratski čpokreti i europske povelje na prvo mjesto stavljaju interes građanina-pojedinca. A ja hoću živjeti u demokratskoj državi gdje je interes građanina na prvom mjestu, jer „ništa nije univerzalnije od onog što je individualno, jer ono što pripada svakom pojedincu, pripada svima”. I kakva je to demokracija gdje nas individue kao što su Jović i Milošević maltretiraju sa nekakvom svojom „hoću-neću” demokracijom, koja je svojstvena i vladajućoj partiji i koja je promovirana još sa Čkrebićem? Takvo ponašanje ja doživljavam kao ponižavanje.

Nažalost, postojeći parlament Srbije ne garantira oživotvorenje demokracije i demokratskih principa. Znamo kako se vladajuća partija domogla vlasti „institucionalno i vaninstitucionalno” i sada kada je u „parlamentu” obezbijedila „glasačku mašinu” iz petnih žila se trudi da konflikte rješava „demokratski i u legalnim organima”. A kako prihvatiti odluke parlamenta kad je intelektualna razina parlamentarca zabrinjavajuće niska, a o kulturnoj da i ne govorimo, pa su posljedice takve vladavine više nego deprimirajuće. Opozicija nema mogućnosti čak ni za konstruktivni dijalog. Međutim, sva je sreća da se intelektualna elita Srbije konačno otriježnila od nacionalno-memorandumsko-populističke opijenosti i čini velike korake ne bi li kako-tako ispravila sve ono što danas imamo, a za šta i ona snosi jedan dio krivice. Naravno, čast rijetkim pojedincima-pravim intelektualcima. U sadašnjim uvjetima međutim, put će biti i te kako težak. Jedini pravi izlaz je da se što prije raspišu novi izbori i da se sprovedu na zaista demokratski način. A ono što se događa u srpskom parlamentu može poslužiti kao pouka građanima Srbije da na budućim izborima biraju zaista časne ljude, demokratski opredjeljene, humane i tolerantne.

Vojvodina jeste drugačije kulturne i civilizacijske razine, zbog čega su joj između ostalog, priznavali poseban status i mnogo umnije okrunjene i neokrunjene glave nego što je to sadašnji „ustavni monarh” Srbije i njegovi monarho-mišljenici, ali u istoj toj Vojvodini još i sada šenluče razni božovi-

ći, šipovci, kostići i baljevi. To više ne smiju dozvoliti birači. A poslije izbora neminovno će se morati dogovarati o autonomiji Vojvodine u Srbiji, o njenom položaju, tretmanu i prosperitetu, jer mi smo to u Subotici rekli pred nekoliko dana, ponuđeni statut Vojvodine je ispod razine statuta nekog kućnog savjeta. Morat ćemo se dogovarati i o gospodarskom i kulturnom položaju Subotice u Vojvodini i

tada treba poći od „Europske povelje o lokalnoj upravi” i principu supsidijarnosti. Jer to su univerzalni principi po kojima će čitava Europa u vrlo skoro vrijeme biti organizirana, a takav način organiziranja garantira puni razvoj određenih regija, napose tamo gdje su narodi izmiješani i gdje postoje specifičnosti u kulturnom, civilizacijskom i privrednom dostignuću u odnosu na okolicu.

Marin Skenderović

POPIS ILI OTPIS

Da li je to bio popis stanovništva, ili možda kakova politička malverzacija...? Možda je bilo još i gore od malverzacije ili manipulacije.

Vršiti popis stanovništva u uvjetima ovakove političke krize, a pod pritiskom stalne opasnosti od izbijanja građanskog rata, kada stanovništvu u pojedinim dijelovima Jugoslavije prijete dijelvi JNA u službi velikosrpske hegemonije i ekspanzije, kada pojedini srpski tzv. političari zagovaraju pregovore sa Italijom, Austrijom i Mađarskom o srpskim granicama, a drugi javno govore da će „poklati sve što nije srpsko”, kada se ultimativno zahtijeva da „svi Srbi moraju živjeti u jednoj državi”, kada se sije mržnja na sve što nije srpsko ili nije u službi aktualne srpske politike.

Da su ovo gore navedeno samo gole činjenice, neka posluži i podatak da je samo u Vojvodini, koja je već po treći put nasilno pripojena Srbiji, izvršen pravi etnocid nad hrvatskim narodom. Kako drugačije nazvati činjenicu da je u Vojvodini za 20 godina „nestalo” gotovo 50% Hrvata. Naime, kod popisa 1971. bilo je preko 140 tisuća Hrvata, a danas, bar prema prvim nezvaničnim podacima samo nešto preko 74 tisuće Hrvata.

Da li tvorcima teorije o genocidnosti hrvatskog naroda, dr V. Krestić i dr M. Bulajić, mogu obraniti činjenicu o etnocidnosti, ne srpskog naroda, nego srpskih „naučnika” i političara? Ako mogu neka izvole.

H. T.

„MOJ STAV O . . .”

Ne treba posebno dokazivati kako živimo u vremenu prožetom sveopćom krizom, neizvjesnošću i dubokim političkim i nacionalnim podjelama, koje su nas nažalost dovele na samu ivicu građanskog rata.

Našli smo se ne samo u financijskoj, nego i u moralnoj krizi, gdje su istina, pravda i čast sve manje na cijeni, u jednom izvitoperenom i narkadnom sustavu vrednovanja, što se ogleda u svim segmentima društvenog života. Glas razuma se teško probija kroz gusto ispletenu mrežu laži, podvala i falsifikata, svakovrsnih dezinformacija, koje se šire preko sredstava društvenog priopćavanja u ovoj republici.

„Dnevnik”, „Politika ekspres”, „Večernje novosti”, „Politika”, „Duga”, „Intervju”, Radio-televizija Beograd i Novi Sad, neki su samo od mnogih najprilježnijih pobornika ovakvog „informiranja”. Trovači ljudskih duša, sijači straha i nepovjerenja rade svoj prljavi posao uz „blagoslov” vodećih političkih osoba republike i „bivše” pokrajine Vojvodine. Ni naredbodavci ni izvršitelji ne haju za posljedice. Beskru-puloznost, kojom se pokušava sasjedi demokracija na ovom prostoru mora zabrinuti i ogorčiti svakog normalnog čovjeka, bez obzira kojoj naciji i vjeri pripada. A sve u cilju postizanja političkih ciljeva koji su „za dobro sopstvenog naroda”.

Pitam se kog naroda? Koji je to narod kome se mir, blagostanje, sreća i bolja budućnost može stvoriti na temelju, laži, podvala, falsifikata i manipuliranja svake vrste? Može li politika, koja se ovakvim sredstvima služi dovesti do pozitivnog pomaka u smislu demokratizacije odnosa, obezbjeđivanja ljudskih prava i sloboda, ravnopravnosti naroda, kad upravo svojim djelovanjem krši elementarne norme civiliziranog društva?

Po mom mišljenju, ne.

U poplavi propagandnih napisa i TV emisija, čiji je jedini cilj sijanje mržnje i stvaranje uvjeta za obračun sa neistomišljenicima, teško da prosječan građanin ove republike dobije i minimum istinitih informa-

cija o aktualnim društvenim i političkim događajima. Blokada medija, koja je u našoj pokrajini zahvaljujući „kadrovskim” izmjenama ustanovljena poslije „istorijske antibirokratske revolucije” nalazi svoj odraz u poremećaju međunacionalnih odnosa ovdje u Vojvodini, gdje su oni bili tradicionalno dobri i služili kao uzor ostalim dijelovima Jugoslavije.

Svjedoci smo da se u posljednje vrijeme prije svega u „Dnevniku” javljaju tekstovi pomoću kojih se želi dokazati genocidnost Hrvata i Mađara. Potpuno mi je jasno čiju ideologiju ovi „agitoropovci” zastupaju i o tome ne bih govorio mnogo. Oni koji su u stanju širiti mržnju ne zaslužuju da se njihove nebuloze analiziraju.

Osobno smatram, da je ova medijska kampanja pored raspirivanja mržnje i funkcija bacanja prašine u oči hrvatskom narodu kako bi se on neprestano bavio obranom sopstvenog dostojanstva i prava na ravnopravnost i samostalnost, što mu pripada prirodno kao i svakom drugom narodu.

Zato jasno i glasno treba reći svima koji misle da će ovim metodama slomiti hrvatski narod, da su u zabludi. To što su Hrvati miroljubivi i što se ne služe prljavim sredstvima političke borbe, može im služiti samo na čast. I to sigurno ne znači da naš narod, bude li prinuđen braniti svoju slobodu i dostojanstvo, neće to činiti svim sredstvima. Trebali bi ovo znati i svi antihrvatski ideolozi i njihovi poltroni.

Želim još samo iznijeti neka svoja zapažanja.

— Koliko znam, Ustav na koji se u posljednje vrijeme pozivaju „ljubitelji” federacije, 1988. godine nasilno su srušili upravo ONI.

— Ekonomske blokade i upade u monetarni sustav SFRJ su napravili ONI.

— Dobrovoljačke odrede koji su se naoružali sa ciljem „discipliniranja” neposlušnih formirali su ONI.

— Naoružane bande Knina i okoline su rezultat NJIHOVE politike.

— Teror na Kosovu, nad kojim se zgraža sav civilizirani svijet zaveli su ONI.

— Stvaranje države na teritorijima drugih naroda nasiljem i krvlju planiraju ONI.

— Prijetnje vojskom, krivotvorenja, laži, podmetanja, dezinformacije, metode su NJIHOVE političke borbe.

Pri svemu ovome, naravno imam u vidu da su za sve to odgovorni političari, a ne narod. Narod u čije ime to sve čine je najmanje kriv.

Na kraju, moram reći da Hrvati u Vojvodini nisu obarali balvane i pucali na mirne građane. Nisu se naoružavali i sijali mržnju. Pa ipak im se osnovno pravo na političko organiziranje i rad onemogućava, a članove demokratskih stranaka šikani- raju zbog političkog opredjeljenja. I još nam se uporno servira kako živimo u demokratskoj republici. Kakav cinizam.

Smatram da bi DSHV kao demokratska stranka čiji su pripadnici i simpatizeri na sopstvenoj koži osjetili u kakvom „demokratskom” okruženju žive i rade, morao konačno poduzeti neke konkretne korake u skladu sa trenutnom situacijom.

Na primjer:

1. Da u svom glasilu uredi jednu stranicu gdje bi se mogla opservirati pojedina važna politička pitanja, a što bi radili kompetentni stručnjaci.

2. Da pozove svoje članove, simpatizere i sve ljude dobre volje da organizirano odbiju plaćati TV pretplatu RTV „Novi Sad”, jer još uvijek financiramo svojim novcem one koji siju mržnju i podgrijavaju međunacionalne sukobe i podjele.

3. Da se uputi svim javnim glasilima na području Republike Srbije prosvjed zbog nečuvene propagandne kampanje i zahtjev da to ludilo prestane.

4. Da se od naldežnih organa Republike Srbije traži intervencija u smislu obustavljanja neistinite propagande, i odgovornost za sve one koji je provode.

Jer, ne treba zaboraviti onu krilaticu šefa njemačke propagande u vrijeme II Svjetskog rata:

„Tisuću puta ponovljena laž kod neobavještenog koji je sluša, postaje istina.”

Zlatko Pinter

HOĆU NEŠTO DA TI KAŽEM...

U mojim sećanjima na Tebe, na mojim prvim životnim obalama, još uvek postoje odlasci i dolasci bele lađe na Dunavu, njeno pristajanje uz „Štek“, čeprkanje po majkinom „cegeru“, svilenne bombone i jabuke „Kožare“ sa zemenske pijace.

Iskonski dečiji strah od groblja kroz koje je trebalo ponovo proći i leći kući. Radost i strah?

Udaljene obale moga detinjstva još se samo naziru, sa ove današnje, životne lađe. Neke svetiljke su se već pogasile u magli svakodnevnog življenja, ali u duši su ipak nova svetla i nova sećanja. Letnje nedeljno popodne. Guske na leđinama, žene u „Saboru“ i „muški razgovori na klupi“. Moji topli studentski dolasci i odlasci, mamina supa, kuvana govedina . . . Hteo bih da čujem još koju „glupost sa klupe“, ali sutra su nove obaveze i mi se opet rastajemo. Raskorak želja i stvarnosti?

– Šta sam Ti prošli put obećao? Da, kazaću Ti, al', da se ne naljutiš. Proveri prvo, da li je istina to što Ti govorim?

Autobus leno klopata po oštećenoj kocki i ja te opet gledam kako se šepuriš. Vidim, kako da ne vidim, nisam valjda ćorav.

Toliko lepih novih kuća „pa na sprat“, kažeš.

Ne, retko se to gde može videti. Sva ku novu koju napraviš „višlja“ je bar za „ciglju“ od komšijske. I betonirane avlije i ceste po šorovima, skroz-do groblja. Uh, gde smo stigli. Misliš da si tako sve smislio? Od rođenja pa do groba „nema da fal“

Al' da ja Tebe nešto pitam. A da li Ti vidiš i one stare „kuće na lakat“ i „dužom“ na nekim „čoškovima“?

Znam, znam sve. Radićeš, kupićeš, porušićeš i napravićeš nove . . . Ali čekaj da Ti kažem do kraja i nemoj da me „vataš na galamu“.

DEMOKRACIJA PODNOSI I DRUGAČIJA MIŠLJENJA

Upravo sam nedavno primio glasilo DSHV koje mi se prilično sviđa. Tu i tamo sam našao poneke misli koje ne odgovaraju mojim političkim mišljenjima, ali kad se radi o demokraciji onda moramo podnositi i drugačija mišljenja da bi se došlo do nekog konačnog suglasja.

Prije nego što nastavim s ovim pismom. Samo par riječi o meni. Ja sam rođen 17. 2. 1946. na Hrvatskom Majuru koji praktički više ne postoji jer je to nekomu smetalo da se ukine to jedino ime HRVATSKI. To je nekom kopal oči više od 70 godina. Inače sam napustio Domovinu 1969. i došao 1970. godine u USA gdje sam 1972. nastavio teologiju i diplomirao. Zatim sam radio na čisto američkim župama sve do završetka škole 1976. do danas. U međuvremenu sam diplomirao francuski jezik i književnost 1989. na „University of Buffalo“. To je državno sveučilište.

Zorno pratim politička zbivanja u svojoj matičnoj zemlji, osobito u Hrvatskoj gdje se velikosrpski centri trude i milom i silom da slome novoizabranu demokraciju. Diktator Milošević i njemu slični nastoje pošto-poto izazvati građanski rat kako bi onda natjerao Kadijevića da upotrijebi vojsku protiv Hrvatske i možda Slovenije. Ali, hvala Bogu, pritisak je veliki iz Londona i Washingtona tako da Velikosrbini Milošević i njegova mala klika traži sve moguće i nemoguće za Srbe u Hrvatskoj dok Hrvati u Vojvodini ne smiju skoro upotrebljavati ni svoj jezik a da ne govorim o drugome. Kakva je to pravda? Po čijem se to aršinu mjeri? Da li g. Milošević misli da smo mi slijepi? Tu se grdno vara.

Vojvodina bi trebala postati republika sama za sebe, a ne neki privjesak beogradskog pašaluka. A isto tako i Kosovo treba biti zasebna republika, a ne srpska prčija gdje su Srbi i onako samo 10% pučanstva. To je ne samo iluzorno nego i nerealno tražiti da Kosovo bude neka „srpska kolijevka“. Ako se uzme u obzir popis pučanstva u današnjoj Srbiji uključivši Vojvodinu i Kosovo onda Srba ima nešto oko 60% pučanstva. A to nije dosta da traže za sebe sve moguće i nemoguće privilegije — jer oni su na to naučili kroz posljednjih 70 godina — kako oni trebaju vladati cijelim tim teritorijem namećući svoj jezik i svoju „kulturu“.

Hvala Bogu, više nema Majčice Rusije kako su se na to stariji Srbi oslanjali koja bi njih podržavala u svojim velikosrpskim zalaganjima. Sada je došlo vrijeme demokracije po cijeloj Istočnoj Europi uključivši i Sovjetski Savez kako i samo znate tako da i Hrvati Vojvodine trebaju uporno tražiti sva prava koja Srbi imaju u sadašnjoj Republici Hrvatskoj. Isto tako treba tražiti da se sa gradske kuće u Subotici skine ta partizanska zvijezda i povрати križ koji je tamo bio prije zvijezde. Federalna Jugoslavija ne može postojati onako kako je bilo prije nego mora biti ili konfederacija suverenih i slobodnih država ili potpuni razlaz to jest otcjepljenje što sada Slovenija i Hrvatska zagovaraju. Bit će mi drago ako mi pošaljete slijedeće glasilo DSHV i cijenu koliko Vam dugujem. S poštovanjem,

Vlč. Ivan Skenderović

Alden, New York 8. ožujka 1991.

Ko' da Te ne znam. Znaš li Ti čije, su to kuće bile, što su sad „stračare“ i „RUGLO“?

Jesu, jesu gazdinske su bile i da znaš za ono vreme kad su bile, gazdinske su bile i to itekakvih gazda. Samo se raspitaj pa ćeš čuti.

A jel' znaš zašto danas više nisu gazdinske?

Ma nemoj. E ja ću sad nešto da ti kažem

Iz istih onih razloga zbog kojih ni mnoge ove tvoje današnje, ne zna se čije će biti. Prazne su, puste sobe u kojima niko ne spava, centralna grejanja koja nikog ne greju, popločana kupatila u kojima se ne čuje plač novorođenih, ozelenjena dvorišta u kojima se ne igraju deca . . .

Čini mi se' kažeš fantaziram' E onda Ti evo brojke pa računaj kako hoćeš.

Stani na sve svoje ćuprije, „nagrni kožušak“ i gledaj sve te svoje prelepe „fronte“, lupkaj nogom po betonu i razmišljaj. Prema popisu stanovništva iz 1869. godine, znači pre 122 godine.

Tvoj Stari deo imao je 810 stanovnika, a 1981 godine 638.

Tvoj Novi deo imao je po popisu iz 1869. godine 239 stanovnika, a 1981. godine 3210. U isto vreme u Tvojoj opštini bilo je po popisu iz 1869. godine 15.095 stanovnika, a 1981, 44.151. Daklem, kad sve sračunamo, u Starom delu si u znatnom manjku.

U novom delu Te ima samo prividno više, a bio bi i tu u manjku, itekakvom, samo da se nisi doseljavanjem popunio. Za to vreme, kao što vidiš, u Tvojoj opštini je tri puta više stanovnika Koga tu polako nema? Da li možeš da se dosetiš?

Po svim posleratnim popisima, više umireš, nego što se rađaš. Razlika je samo u tome što danas umireš elegantnije, jer, sve si izgrdio, sve si učinio, sve si pripremio, sve si usmerio ka — umiranju.

Dobro, znam da nemaš industrije, zanatstva, pa nemaš decu gde da zapošljavaš. Odu u beli svet i izgube se. Teško se vraćaju. Znam. Ali, zato imaš u izobilju najplodnije sremske zemlje, dva-tri puta više od drugih . . . Smisli nešto, bori se, imaš s čim da počneš, a imaš i za čega

Ne, nije tvoj problem u tome. Začaurio si se, misliš da si najbolji na svetu, sam si sebi dovoljan, nećeš da se menjaš, a ko neće da se menja osuđen je da bude prevaziđen — izgubljen u vremenu. Nećeš da se menjaš i nećeš da se rađaš?

Stalno se nečeg plašiš.

Eto to sam hteo da Ti kažem.

I mene je ponekad strah. Kad to prođe, ja zaželim da Ti nešto kažem, al' da Ti šapnem, da čuješ samo Ti.

Ne boj se, još si mnogima jedina obala, topli soba, svilena bombona i miris božićne slame, mesto za umiranje i razlog za življenje.

SREMAC SLANKAMENAC

NAROD NIKAD NE ZLOČINI

Šovinističkoj provokaciji narodnog poslanika Predraga Mijajlovića (na sednici Skupštine Srbije od 18. IV 1991.) ne treba se čuditi kada se zna da je i njegov vođa Vuk Drašković često istupao sa istih mrzačkih i huškačkih pozicija. Jer, ako vođa može da izjavi da su Hrvati „najveći dušmani srpskog naroda” (kao što je to učinio u svome potkazivačkom pismu piscima Izraela), ne može se očekivati da njegov verni podanik misli i govori mnogo drugačije (ako uopšte ima neke razlike između ove Draškovićeve tvrdnje i Mijajlovićevog priznanja: „Ja moram da kažem da Hrvatima niti hoću niti želim da verujem. . . Nikome, ni Tuđmanu, ni običnom Hrvatu. . .”).

Što se tiče Mijajlovićevog apela hrvatskom narodu da bi, navodno, trebalo da se izvini zbog Srba ubijenih u prošlom ratu, taj apel je, s jedne strane, u suprotnosti sa prethodnom izjavom (jer šta će ti izvinjenje nekoga kome niti hoćeš niti želiš da veruješ), dok je s druge potpuno u skladu sa našim sveopštim iskopavanjima ratnih sekira, pa zato više liči na osvetnički poziv i bojni poklič nego na stvarnu potrebu za nekakvim (apsolutno nelogičnim i nemogućim) izvinjenjem celog jednog naroda drugom narodu. Mijajlović je, naime, namerno ili iz neznanja, sve pomešao i potrpao na jednu gomilu. Spojio nespojivo. Zaboravio da hrvatski narod ni onda kada su se događala ustaška čuda i pokolji, a nekmoli danas kada taj narod čine potpuno nove generacije ljudi, sa svim tim nije imao, niti ima ikakve veze sa četničkim čudima i pokoljima, a nekmoli danas kada taj narod čine potpuno nove generacije ljudi, sa

svim tim nije imao niti ima ikakve veze. Baš kao što i srpski narod nije imao, niti ima ikakve veze sa četničkim čudima i pokoljima zbog kojih bi, po istoj logici, i on morao da se izvinjava ne samo Hrvatima i Muslimanima, već i samome sebi, jer je i sam stradao od četničke kame.

Teško je poverovati (osim ako se ne radi o namernom raspirivanju nacionalne mržnje i netrpeljivosti) da zaslepljenost jednog narodnog poslanika može da bude tako velika da on zbog nje ne vidi da su jedno hrvatski, srpski ili bilo koji drugi **narod** (pa u tom smislu i nemački), a nešto sasvim drugo zločinačke **ideologije, partije** ili **pokreti** njihovih izroda i izdajnika. Teško je takođe poverovati da jedan narodni poslanik, pa makar bio i pripadnik jedne ekstremno nacionalističke stranke, ne zna da izrodi i zločinci, osim formalno-juridički, nemaju nikakve druge veze sa nacionalnom pripadnošću. Odmetnuvši se **iz roda u čin zla**, oni ni etimološki ne pripadaju rodu i narodu, jer narod kao kolektivno biće i subjekt istorije nikad **ne zločini**, pogotovu ne nad drugim narodima.

Sumnje u **narod uopšte** pojavljuju se onda kada se posumnja u jedan konkretan i to obavezno tuđ narod, a sumnje u mogućnost **zajednice naroda** — kada se u insceniranom sukobu dva naroda opravdava svoj, a okrivljuje, opet, tuđ. U oba slučaja radi se, u stvari, o „bezumlju hrabrih” za čije otrežnjenje treba sasvim malo zdrave pameti i najobičnijeg poštenja. Jer, najelementarnija je istina (koju tako dobro znaju i deca) da nema rđavih naroda, ni boljih i gorih naroda, i da se nikada nijedan na-

rod, bez obzira na stupanj svoje razvijenosti i svoju demografsku situaciju, nije svojom voljom sukobio sa drugim narodom, niti se, u stvari, uopšte može govoriti o **sukobu naroda**.

Jer, šta je narod? Pa to smo, poslaniče Mijajloviću, valjda Vi i ja, Vaša i moja deca, Vaši i moji roditelji, Vaši i moji prijatelji i susedi. Ako neko od njih i sanja o nekakvom sukobu sa drugim narodom, većina sasvim sigurno sanja o običnim, svakodnevnim stvarima (kako će živeti i preživeti u svom „malom” svetu), i ni na pamet joj ne padaju nikakve fobije i nesimpatije, a ponajmanje suboki ili, ne daj bože, ratovi sa drugim narodima. Zato su ti sukobi i ratovi, kada do njih i dođe, uvek protiv volje naroda, pa zato uvek i **inscenirani** (od vođe i vojskovođe, partija i ideologija), a narod, čak i kada je u većoj ili manjoj meri indoktriniran, uvek je samo sredstvo u rukama silnika. (Naravno, podrazumeva se da pri tom ne mislim na odbrambene ratove).

Na žalost, Mijajlovićev apel nije ni prvi ni jedini koji hrvatskom narodu u poslednje vreme upućuju nerazboriti srpski nacionalšovinisti. Takvim podstrekačkim istupima, pogotovu ako dolaze sa poslaničke govornice i ako se posredstvom masovnih medija distribuiraju u milione domova, ne nanose štetu samo hrvatskom, već i srpskom narodu. A što je najgore, najviše je nanose odnosima između dva bratska naroda koji, danas više nego ikad, imaju mnogo drugih prećih poslova od izvinjavajućih „klekova” i prekopavanja svojih i bez toga svetih grobova.

Milan Nikolić, književnik

Suvremene političke organizacije, bile one na vlasti ili u opoziciji, ne mogu biti neutralne u odnosu na gospodarstvo. Jedna od posljednjih parola zamišljene „demokratizacije“ bila je kako političari nije mjesto u gospodarstvu.

U nekim slučajevima takve reakcije su zakonitost.

Tko čini ludosti, pa vidi kuda je s njima dotjerao – u zaslijepljenosti (ili panici) – ne vidi drugog izlaza do li da se prihvati druge – nelogične – krajnosti. Oni što su silovali privredu i spoznali, gdje su na taj način stigli, nisu mogli smisliti ništa „demokratskije“ do li da se politika u to ne treba pačati.

Na osnivačkoj skupštini DSHV podružnice Subotica, gospodin Čanak je preporučio da čuvamo svoje komšije, jer s njima nam je živjeti. S njima najčešće pak raspravljamo šta smo radili, šta ćemo raditi. Izmjenjujemo iskustva o „gazdovanju“ a tek ponekad bistrimo ono što netko misli da je (samo to) politika.

Dalekovida je ta prepruka

Na pitanjima svakodnevnog života političari će opravdati nade članova organizacije i privući glasove birača. No tu slabo ima mjesta uopćavanjima i parolama.

Kada danas kažemo da smo za prestrukturiranje u gospodarstvu, to lako – za one koji ne razumiju o čemu je riječ, može ostati parola, jer narodu, učesnicima prestrukturiranja mora biti jasno na konkretnim primjerima o čemu je riječ. Nije dosta da je učenim ljudima „gospodi“ jasno šta to znači: jasne su nekima i od njih bile i parole o bratstvu jedinstvu, samoupravljanju itd., ali to nije bilo institucionalno u praksi kod onih koji od tog žive. Konkretno, na primjer, netko je jesenas u novinama, tu kod nas, izjavio kako nije mogao prodati jabuke sa subotičke pešcare interesentu sa zapada – jer je ovaj tražio

GOSPODARSTVO I POLITIKA

da se na svaku dršku jabuke veže vrpca.

Ne može – pored svih zalih jabuka i radne snage

Ili onomad netko napiše u istim tim novinama da u Titovom Vrbasu kubure sa snabdjevanjem u voću i povrću, te će tu u okolici grada za svoj grad saditi plantaže.

NEMA – pored subotičkohorgoške pešcare i Fruškogorskog gorja!

Ili onomad . . . samo da imamo kalibrator – sve bi krenulo itd.

Na sve to, vlast, partija na vlasti, opozicija, instituti, zavodi, ne reaguju. Politička mudrost je baš u tome da se kao i u nogometu svaka lopta prihvati, smiri i pošalje dalje u najboljem mogućem pravcu.

Bilo je prestrukturiranja i ne tako davno: prvo se mlijeko raznosilo po kućama, prodavalo na pijacama, dobro i nedobro – kad kako, bez Mlekare i transportnog hladnog lanca. Danas nitko ne bi ni kupio mlijeko na pijaci ili u kapiji neke zgrade u „rinfuzi“.

Prema tome – u snabdjevanju voćem i povrćem treba prestrukturiranje (kao i u mnogočem drugom): da bi zadržalo sve darove prirode koje nosi u sebi – dok ne dođe do ustiju – mora biti tretirano u sličnom sustavu kao i mlijeko (meso) tj. proći kroz veletržnicu i razvoženo u odgovarajućim rashladnim sredstvima.

Više posla, više ljudi, više para.

Sjećam se – da odmah kritičarima kažem – kako smo raspravljali da li će taj posao, te ljude, moći podnijeti cijena mlijeka.

Nije riječ o tome da to partije trebaju organizirati i prodava-

ti mlijeko. Ali neumorno, demokratski, tolerantno i strpljivo, inicirati stvari u dijalogu sa svima – ne birajući sposobne i podobne od „nesposobnih i nepodobnih“. Riječ je o transferu informacija. Moramo se osloboditi još jedne političke ludosti proteklih desetljeća (ni znanost nije bila imuna od nje): u svojoj

***Neka nije kako je rečeno
No pomozite da
rečeno bude dopečeno.***

moći ljudi se ponesu bukvalno shvatajući onu alegoriju iz Svetog pisma: I REČE GOSPOD I BI . . .

To što reče Gospod i postade, nastalo je s mukom, alegorija podrazumijeva kako je Gospod stalno bio prisutan i aktivan sve dok to što reče zaista i – ne bi.

Prema tome politička stranka, savez, pokret i sl. – kao sveobuhvatni sukus skupljen da praktično ljude vodi u bolji život, ne može se jednostavno oslanjati na to da je svako dužan da čini svoje. Pravna država i njezino gospodarsko biće zahtijevaju stalno angažiranje politike kroz inicijative, razgovore u cilju prosvjećivanja i transfera ideja i znanja.

Ni vojska više neće u rat, ako zaista i konkretno ne zna zbog čega se valja tući i ubijati. Vjerojatno danas ne bi to činili zbog ideje (da li su Otac, Sin i Duh sveti jedna ili tri osobe, kao u evropskim vjerskim ratovima).

Dakle ne parole, ne samozadovoljstvo – jer što reče pjesnik: teško je pjesnik biti – nek kaže i političar: teško je (dobar) političar biti.

*Alojzije Poljaković
ekonomist u penziji*

nastavak iz prethodnog broja

piše: prof. Juraj Lončarević:

O mojoj knjizi: Hrvati u Srijemu

Zar današnja dijaspora ne znači nešto posve drugo? Zar ona ne znači uskraćena prava jednom narodu koji se zbog toga osjeća kao u dijaspori, a ne zbog svoje brojnosti na tom teritoriju, na kojem je i danas, uostalom, u Srijemu drugi, a u Vojvodini treći po brojnosti, mada pravi podaci o njegovoj brojnosti nisu do danas utvrđeni. Naime, općenito se drži da je danas Hrvata u Vojvodini u najmanju ruku dvostruko od broja s kojim se službeno barata, dakle negdje oko 200.000 duša, pa možda čak i više. Jer nakon rata sve se moglo biti u Vojvodini samo ne Hrvat. To je bilo kao neka kazna za prošlost koje se nismo htjeli odreći. Ne zaboravimo ni na one koji se nisu iz političkih razloga iz razloga pripadnosti jednoj političkoj partiji, izjašnjavati ni nacionalno ni vjerski, a to su opet bili Hrvati. Dakle, dijaspora se ne može odnositi na narod koji je vjekovima tu živio stvarajući sve potrebne oblike svog nacionalnog, vjerskog i kulturnog opstanka. Jer sve te dugovječne strukture u Srijemu — na primjer vjerska — mogle su samo onda nastati ako je postojao narod na koju se takva struktura mogla odnositi, jer inače čemu je? Na to nam pitanje ne odgovaraju oni drugi, s druge, — „objektivne“ strane.

Dakako, da je u tako široko zamišljenom postupku poslijeratnog negiranja i zapostavljanja Hrvata u Srijemu, na prvom mjestu došlo njegovo ime, trebalo ga je ponajprije po imenu učiniti nepostojećim. Nakon toga će doći na red sve one ustanove koje je hrvatski narod Srijema donio u novu jugoslavensku državu još od Austrije i koje je ljubomorno branio u prošlosti od posezanja tuđina. Ali ostanimo pri imenu. Ime Šokac o kojem ja također ne govorim slučajno u svojoj knjizi, značio je za „učenjake“ sve drugo samo ne svezu s etnikom Hrvat. Sjećam se tako jedne naše Šokice u Dušniku, najdaljem dosegom našeg naroda u mađarskom dijelu Bačke. Zapitah je što je po narodnosti. Ona mi odgovori nepatvo-

renom, starom ikavicom, da je Šokica, zapitah je tada a kojim jezikom govore u kući, a ona se snebila, gledajući me, misleći da se šalim, pa odgovori: „Gospodine, pa kojim jezikom, nego 'rvat-skim!“ Doduše, i ta nepatvorena naša žena, na moje drugo pitanje, imaju li što od bilo čega što im treba održavati narodnu svijest, a to je jezik u crkvi ili školi, odgovorila mi je ovako, baš kao da je negdje u nas u Srijemu: „Gospodine, u nas najviše ima NIŠTA!“

Zato su rane nastale na hrvatskom nacionalnom tkivu nakon rata, podjednako teške kao i one za rata. Naš je narod još uvijek ovdje u stanju anestezije, treba ga podići, treba ga ohrabriti i probuditi iz letargije. Nije slučajno da Mitrovica, glavni grad Srijema, koja ima najveći broj Hrvata i danas, nije ostnovala podružnicu Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, a ovdje oko nas su one ipak osnovane. (U međuvremenu je osnovana podružnica DSHV u Sremskoj Mitrovici).

Govorio bih i još o nečem o čemu sam i u svojoj knjizi nešto rekao. Ima na nama samima krivnje. Spomenuo sam kako je interes naše metropole, Zagreba, za ove krajeve presahnulo nakon rata, dakako, ne slučajno i ne dobrovoljno. Ali radi se i još o nečem drugom. Mi nismo kao narod ujedinjeni u svojim svim dijelovima, panonsko nam plućno krilo poslije rata ne radi, za razliku od kajkavskog, dinarskog i onog mediteranskog. Uzroci su širi, a imaju aplikacije i na drugim područjima, u gospodarstvu, poljodjelstvu, kulturi uopće itd, itd. Ravnica je uvijek značila nešto manje vrijedno. Kamo nas je to dovelo svi danas vidimo.

Samo su osamljeni pojedinci o kojima i ja govorim, odbili prihvatiti u književnosti takvu kvalifikaciju ravnice, kao Matko Peić, ili Miro Mađer, a da ne govorim o najvećoj našoj šokačkoj književnici Mari Šavel Gamiršek koja je nakon rata, preko 20 godina tavorila u Zagrebu bez mirovine, kao zabranjena i zaboravljena književnica.

Njezin roman „Ovim šorom, Jagodo“ je dimenzija jednog Balsaca! A tko znade danas za istočni Srijem, tko znade za našu Baranju, prosječan će je čovjek, pa čak možda i intelektualac, tražiti, po onoj Bačka ili Banat, svejedno je. Tko te krajeve osjeća kao svoje? Zašto se onda čudimo svemu onom što se događa na primjer u Vukovaru, ta on je tako duhovno daleko od Zagreba...

Treba ipak reći još i ovo. Svemu se tome koliko god je mogla, posve osamljena a i progonjena, suprotstavljala Katolička crkva u Hrvata u ovim krajevima. Činila je što je mogla, a to nije malo. Čuvala je župe, pa i one koje su bile presahle ili na presahnuću. Poštovala je stare administrativne granice biskupije, pa i danas to čini. Dala nam je konkatedralu u Mitrovici, nikad ne poreknute Srijemske biskupije, posetrime onoj Đakovačkoj. Crkva je bila, recimo to otvoreno, jedini stožer, kad već to Zagreb nakon rata nije mogao biti, oko kojeg se okupljao hrvatski narod istočnog Srijema, u čuvanju svoje samobitnosti i neporeknutog nacionalnog identiteta. Ostala mu je samo Crkva u vrijeme kad mu je bilo sve ugroženo.

I konačno PORUKA:

Hrvatski narod Srijema (uvijek kažemo samo Srijema jer istočni Srijem je samo jedan njegov dio kojeg je kompaktno u davnoj prošlosti naselio naš narod) — nije nakon posljednjeg rata dobio ni ono minimalno što je trebao da bi sačuvao svoje nacionalno biće. Sve što je imao ili ostvario svojim samostalnim postojanjem ovdje, bilo mu je razoreno i oduzeto. Ipak nije nestao. Postoji duhovna snaga svakog naroda koja nadjačava naša vremenita trajanja. Hvala Bogu da je tako. Kao Feniks i naš se narod kao ranjeni labud pomalo oporavlja od svojih rana, trebamo mu svi pomoći da se to što prije zbude. To je naša zadaća i odgovornost. Ako je ova moja knjiga bar malo nešto u tom pogledu pokrenula, njezina je zadaća i više nego zadovoljena i ispunjena.

Vuković kraj
1945—1991. g. Tavankutska dilema

ZADRUŽNA HRONIKA

Od, davnina u Vuković kraju,
živilo se lipše neg u raju.
Tradicija stari bogataši
još postoje Gazdački salaši.

Nije više kao što je bilo,
nestale su Gazde sve se prominilo.
Napuštene zemlje oranice;
gazdački salaši pusti do granice.

U, Vuković kraju tuga je golema,
Žalosno je, omladine nema.
Nema starih, nema omladine,
ko će orat dobre plodne njive?

Tužno j' gledat stare ruševine,
kud odlaziš ćeri, dobri sine?
Omladine dođi rodnim kraju;
vratite se svome zavičajju.

Vaši stari veseli su bili,
kad su žito na njivi kosili.
Iznemogli stari, nesposobni kosit,
nema ko će vezat žito, snoplje nosit.

Komunizam okrutan je bijo,
bunjevačko blago razorijol!
Dobre Gazde teško osudili;
familiju na put izbacili.

Parola je bila Kulake osudit,
zemlju otet, imanje rasturit!
Kulacima što veće poreze
i, još veće tražit obaveze.

Združili se neradnici i pijandure,
s, batinama po salaši jure.
Na pendžere u ponoć lupaju;
žene, dicu noćom zastrašuju.

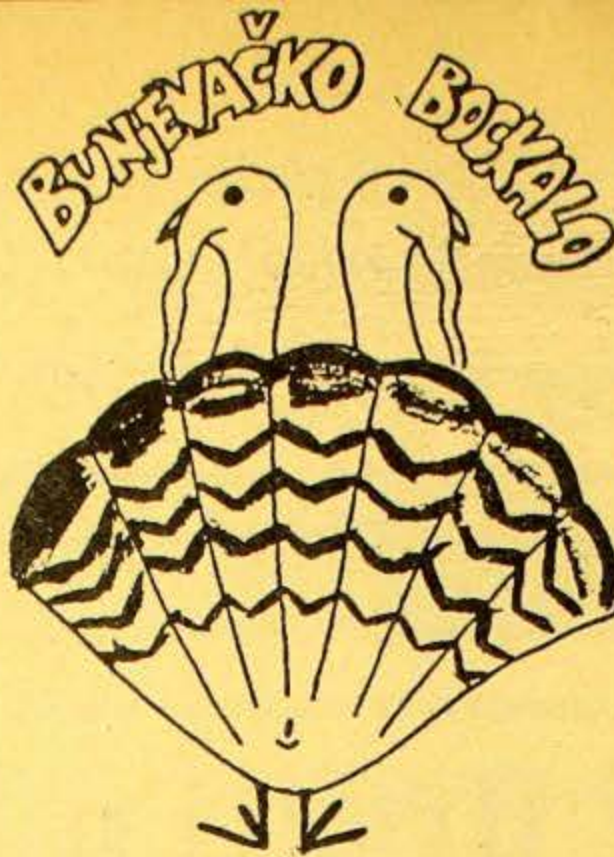
Familiji strava da dopadne,
svak se plaši od te teške bande.
Ustanite Gazde zar mirno spavate
obavezu sutra da pridate.

U, dva sata prošlo radno vrime,
radna snaga vraća se sa njive.
Od, rakije došli su u formu
poneki je pribacijo normu.
A, koji se bolje nagulijo,
čarne oči većma izbuljio.

Svakog dana sve lošije stanje,
raspada se oteto imanje.
Budžovani što veći i jači,
ko je viši, taj više razvlači;
Direktori pa i Upravnici
nepismeni dobri rukovodioci.

Rukovodstvo mlađi il stariji,
to je važno da je u partiji.
Udarnička Zadruga je jaka
komšiji na njivu pribaci veštaka.
Biće šunke, vina da se pije;
i, Zadržno sime komšija nek sije.

Privatnici traktoriste zovu,
sa pečenjom ranu i vinom napoju.
U, slobodi vako društvo kaže
uzmi, pozajmi, sve je naše.

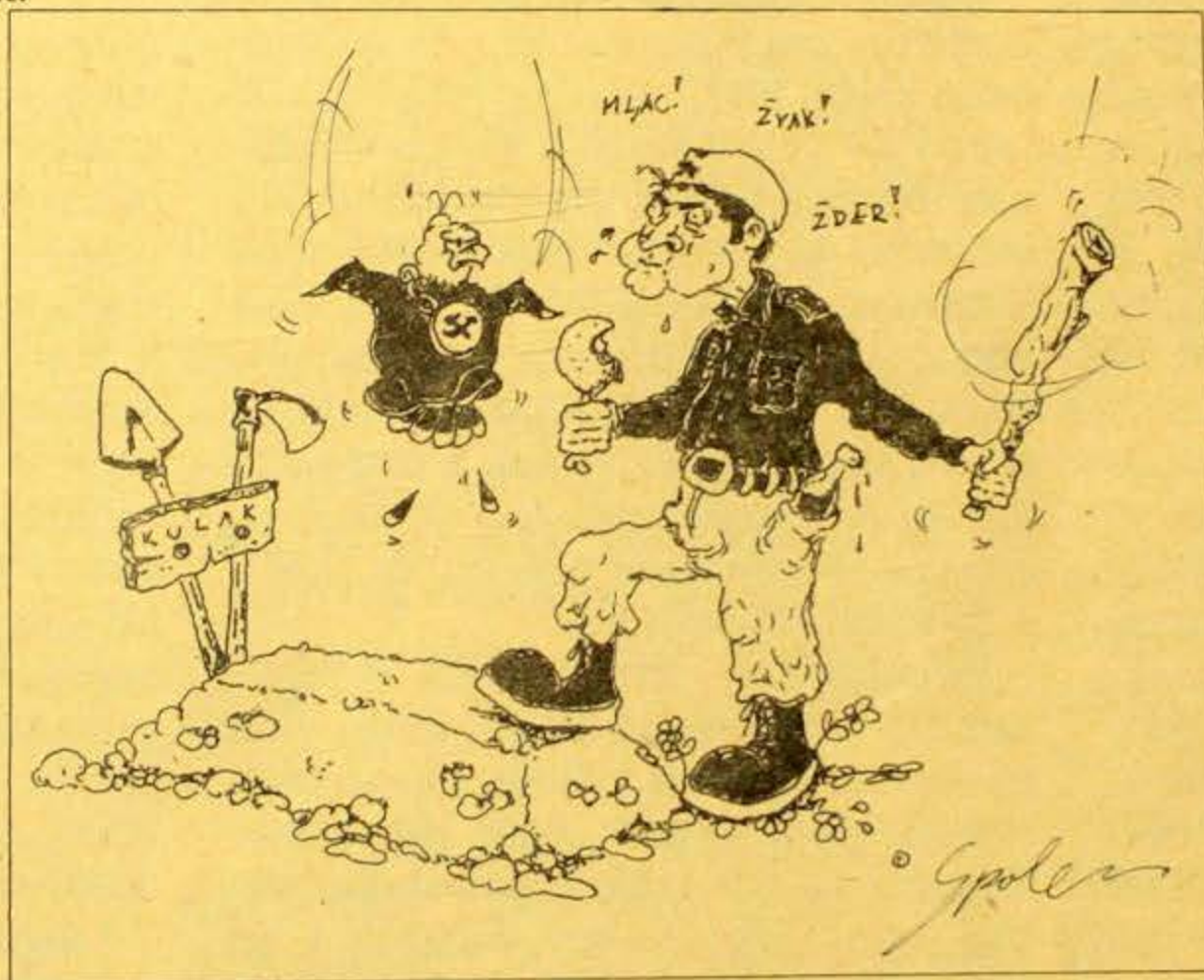

Kad zadrugar brzo napreduje,
od zadržnog često pozajmljuje.
Učijo nas Tito, radno samoupravljanje,
zašto j' onda opet loše stanje.

Istorija govori drugčije,
u, životu ništa vično nije.
Proleter i štaćemo sada?
Komunizam vidljivo propada.

Novi sistem, novu brigu sprema,
svud štrajkuju, al novaca nema.
Privatnici bikove pridaju;
a, za novac godinu čekaju.
Preduzeća svud se raspadaju,
a, radnici kuda koji znaju?

Na sve strane propagandu šire,
još nam nude bezvridne papire.

Šta sad misle ti Kumbajski borci?
Iz KUMBAJE očli Esesovci.

Staljinova-Titina parola,
Komunizam gradimo iz nova.
Ne pita se da j' je mlad il mator
kuruza nemaš, oma s, njim u zatvor.
Pa mu zadaj sve što teže muke
i, sa žicom uvezat mu ruke.

Gazde-Arendaše zlo je pogodilo,
kuruza nema slabo je rodilo.
Ko je mogo drugove podmitit
taj ne mora dugove podmirit.

Proleter i sakupili bandu,
pa sve one što neće da radu.
Neradnici konferisat znadu
na sve srane Boljševizam krađu.
Ne misleći komunisti, kad unište gazde,
da će korov brzo zemlju da obraste.
Niko neće u ruke motiku
samo lažnu vode politiku.

Diktatura kada ti pobisne,
ne smi niko više ni da pisne.
Samo viči komuniza živijo;
diktaturi ko bi se protivijo.

Proleter i vole ovaj režim,
svi pivaju: „Plata ide a ja ležim“.
Sloboda je sad bolja od Raja
komunizmu ko da nema kraja.

Zadrugari na Upravi radu,
naučili pomalo da krađu.
Traktoristi na njivu poranu,
naftu toče svak na svoju stranu.
Brigadiri u papire bulje
razvlači se i motorno ulje.
Čim traktori priđu priko grede
mašine ugase, da naftu uštede.

Spremno vino, pivo i rakija,
započela drama, glasna diskusija;
Brigadiri radnike vrebaju
kartači se na njivi kartaju.
Diskutuju, piju odmaraju,
naguljeni u brazdi spavaju
Nestalo je blago iz KUMBAJE nosit,
sad kod Švabe u Nemačku, i radit i
prosit.

Upamtiće Švabi, te Kumbajske
borce.

Konje vodu, sersam i pokrovce.
Na, borcima zvizda, od crvene krpe,
kako Švabi borce da istrpe.
Sa, svih strana borci napadaju,
teška borba Hura na Kumbaju.

Neće Juge kod kuće da radu
već kod švabe idu vadit šparglu.
Ne smu reći da su umoreni
tri miseca radu pogureni;
Nema sveca ni NEDILJE svete,
samo arbajt i vadit špargete.
U, Nemačkoj ne smiš praviti varku,
ako očeš da zaradiš Marku.

Švabo motri svakog kako radi,
slabo radiš, malo ti isplati.
Jugo švabe kad se kući vrate
još se fale da su dobre plate.
Sramota je JUGI svoju zemlju radit
više voli zguren, u Nemačkoj patit.

Nema našeg dobrog druga Tite,
Banka ne da zelene kredite.
Svi govore sada kako ćemo
vekne skupe, bez dinara dokle ćemo?

Delegatske svađe na sastanku,
ko pacovi u praznom čardaku.
Umuknila pisma proletera
pomoć neda Korbač sa Severa
Amerika i Engleska,
neće biti zemlja proleterska.
Proletere ni Buš, ne priznaje
komunizmu Dolara, ne daje.

Buš, Miteran, lako se ne vara,
propala je lagarija stara;
Direktoru malo pošu skratit
budžovani svi na njivu radit.
Marković najavljuje nove inflacije,
svima dosta silne administracije.
Na rad triba učiti svoju dicu,
da nas prime u Evropsku zajednicu...

S. J. Tavankut

BIRTAŠI RUŠE DOKTORE NAUKA

Kadgod kad umoran, pridveče dođem s njive, sidnem onako u ganak, pa se zamislim, študiram. Samo od sebe mi svašta upamet dođe. Prid očima mi se ređaju ko na filmu, slika po slika iz oni, naši, stari, vrime na moj kume.

Baš je krasno to vrime bilo. Dok smo onako ko momci skupa po bircuza i kod cura išli. Možda se, kume moj sicaš i ti kako smo jedared nas dva s Lajčom Kantorom u „švapskom“ bircuzu zaglavili do prid zoru i ondak onako pokisli da ne kažem ožderani očli pod Marin pendžer i pivali. Larmamo mi tako, kad odjedared njen dada med'nama s ćulom, ko da ga je kogod iz džaka istreso. Ta oma smo se otriznili, i po baščama razbižali, ni regimenta nas ne bi povatala.

E, u to vrime je u našem mistu bilo puno momaka i divojaka. Pisma se čula na sve strane, i na šoru i na silu i na njivi a bome u bircuzu najviše.

Kad smo već kod bircuza, sigurno se sicaš da smo od svi bircuza tri glavna imali: švapski, mađarski i naš, šokački.

Svako je svoje pisme pivo, al smo uvik jedni kod drugi išli i nismo se srdili nit' zamirali jedni na druge što smo raznim jezicima divanili i pivali. Pa kad se posli ponoći izmišamo, pisma ori na sva tri jezika. Puno put smo kad osvane iz bircuza ravno na njivu išli žito kositi il kukuruze brat.

I tako, kad mislim o tim vrimenima, nekako mi žao dođe što su tako brzo prošla. U toj svojoj velikoj žalosti, kume moj, uvik se sitim jednog našeg čovika. Ne samo zbog tog što je zdravo pametan, školovan i načitan bio i po tom, kako bi reko odsakao od nas seljaka, već zato što što je on puno godina svog života potrošio da sačuva naše pisme i običaje. Znam da ćeš oma pogoditi o kom divaniam. Kolko smo put š njim kod pokojnog dida Miška po cilu večer sidili. Dida Miško bi sviro na citru, ženskadija pivala, a naš pisac (kako smo ga od mилоšte zvali) sve po redu snimo na onaj veliki kako se ono zove, a da magnetofon. Bože mi oprosti jedva sam se sitio.

Još se sićam oni riči ko da je juče bilo:

„Na vr brda Veranjka sidu Brus i Senarka sidu pa se divane šta je bilo lane...“

Kad veća mista nisu ni znala šta je to opera mi smo je imali U ciloj našoj okolini nije bilo onog ko ni gleda „Na vrbi svirala“. Ta i mene su tamo metili da izigravam. Znaš kad se onako mladi, lipi i rumeni u šokačko spremi na bini pojavimo, od tapšanja uši da zaglunu. A nama, srca samo što ne iskoču, od radosti i miline sve se u grla penju. Alaj smo se samo dičili i ponosili sa svojim

A dida Kakacko ko počasni gost u prvom redu sidi, gladi brkove i sve se škubi (smijulji). Ta ni mala stvar gledat svoj životopis na pozornici.

No, kratko je sve to trajalo. Društvo se na brzinu razišlo. Neki se poženi i poudali, nešto po svitu razbižalo, a naš pisac i kompozitor očo u Zagreb. Što kažu ko kad bi nožom prisiko.

Naši pisama se sve riđe čulo po šorovima i bircuzima. Iz godine u godinu sve utinilo. Danas ni šokačku nošnju ne mož vidit, a kamoli pismu čut. I divan nam se skroz izokrenio. Nit je šokački, nit srpski već niki hibrid, Bože mi oprosti

Vrime je polako prolazilo. Kad, jednoga dana stiže u naše selo žalosna vist. U Zagrebu je priminio naš kompozitor. Svima nam je to teško palo, te smo rišili da u spomen njemu podignemo spomenik. Učinio je puno za nas, pa da mu se bar malo odužimo, a i da nam uspomena na ta sritna vrime ostane.

I kada je jednog dana spomenik bio napravljen, lipu smo svečanost priredili. U crkvenoj avliji podignemo bistu š njegovim likom. Jedno vrime je bilo u redu. Al što obično biva, nekom vrag ni dao mira.

Skupi se jednoga dana tu, kume moj, nikolko seoski šuša (bajagi niki veliki borci-komunisti), što bi naš svit lipše kazo, dođoši i našeg pisca priko noći proglasu za ustašu. I oma se po selu počme šuškat kako ćeju

srušit spomenik. Moram priznat, nisu oni baš naivni bili. Kako je pokojni bio Hrvat, znali su da je nezgodno da ga sruši kaki Srbin. E, vidiš, za tu priliku angažiraju oni jednog našeg baju (ovdašnjeg), koji je usput budi rečeno tražio državni poso, onaj činovnički, kancelarijski, jer je bio lin zemljicu radit. Lipo ti padne dogovor, da sruši spomenik, a oni ćeju ga za uzvrat zaposlit. Baja (ovaj put) ne budi lin, pa nađe dva cigana (jel ipak mu je valda nezgodno bilo da to lično obavi). Kupi im po litre rakije, a cigani ko cigani: budak u ruke i srušu bistu naočigled cilog sela. Možeš samo mislit kako nam je bilo, makar bi štogod opsovo, a ne smiš, apsana otvorena i jedva čeka svoje stanovnike.

Baja se priko noći „proslavio“. Pošto vatreni komunista i ateista. prikinio „Faljen Isus“ nazivat, crkvu počo naširoko zaobilazit, sve svoje pod noge bacio. I to zarad birtaškog posla, moj kume.

Nije mario što svit za njim pljuje. zatego priko onog svog debelog pupka bilu kecelju, pa se sve šepuri. Ko kad je cilog života sanjo o tom da bude birtaš.

Eto i taki je vrime bilo, kad su šuše i birtaši rušili doktore nauka. Al, sve mi se čini da je i njiova svića pri kraju.

Sritnem kadgod baju, onako usput. U penziji je. Kad ga čovik vidi s novinama pod miškom, pomisli da je barem sekretar komiteta kadgod bio, tolko se važan drži.

A ja mislim onako u sebi: „Bajo, nije ti naš svit to zaboravio, nemoj se zavaravat.“

Znaš me dobro kume. Nisam nikad bio zloban, niti se tuđoj nevolji radovo, ne daj Bože. Al me zanima jedna stvar. Kad komunisti zglajzaju (a reko bi da je to blizu), pa kad spomenik ako Bog da, opet bude na svom mistu, volio bi vidit s kojim će šorom moj baja do trafike po „Dnevnik“. Očel imat bar tolko karaktera da ono misto zaobiđe, il će prikinit čitat novine.

Ja ću ti o tome već javit kad dođe vrime, a sad kume moj, moram ić sadit kukuruze, ta već je i vrime. Ostaj mi s Bogom. Pozdravlja te

Tvoj kum
Stipa iz zelenog šora

Piše: Ante Zomborčević

SUBOTIČKA „BAČKA” — NAŠ NAJSTARIJI NOGOMETNI KLUB

U povodu 90-te obljetnice postojanja

Ovaj Nogometni Klub jedinstvene povijesti nalazi se pred značajnim jubilejom. Ovog ljeta obilježit će svoju duboku starost, — 90 godina postojanja, ali je zato i klub koji će kako se to slikovito kaže, živjeti vječno. Zato mi dozvolite, da kazivanja o njemu počnem izvodom iz Enciklopedije Jugoslavenskog nogometa, gdje piše: „... 1901. godine osnovano je u Subotici sportsko društvo Bunjevaca pod imenom „BAČKA” i to je danas najstariji postojeći nogometni klub u Jugoslaviji. Igrači „Bačke” ubrzo su se tako uvježbali da su jedan od najboljih sastava, tri puta nogometni prvaci južne ugarske...” (str. 11)

Vratimo se na trenutak u minula vremena, 90 godina unazad, da u mislima predemo taj dugi put. Skoro jedno stoljeće, značajan je period čak i za povijest. Malo je klubova u Europi koji se mogu pohvaliti tolikom stažom, a gradova pak klubom takve starosti.

Jubileji se u nas slave s dužnim poštovanjem, jer oni su prilika da se iz zaborava izvuku mnogi događaji, da se ožive uspomene i sjećanja prenošena sa generacija na generacije. Tako je i sa jubilejom „Bačke”.

U prvim danima ovog stoljeća na teritoriju ove zemlje, — u Subotici, rađao se prvi nogometni klub „Bačka” osnovana 3. kolovoza 1901. godine pod imenom ATLETSKI KLUB „BAČKA” (Bacska Atletikai Club). Novoosnovani klub je želio baviti se svim granama sporta, ali je ipak „poseban značaj” posvećivao nogometu.

„Bačku” su osnovali mladi ljudi — sportski entuzijasti i čisti amateri. Za njih je sport bio i ostao muška i časna borba, požrtvovnost i disciplina, ljubav prema klupskoj boji.

U prvim godinama „Bačka” ima velikih zasluga na razvitak nogometa, ne samo u gradu i okolici, nego i u udaljenim područjima Južne Mađarske, Srbije pa i Hrvatske. Još 1902. godine dva tima „Bačke” demonstrirala su nogometnu igru u Beogradu i poslije toga se nogomet počeo razvijati u Srbiji. Ovaj podatak svjedoči da je nogomet u Subotici uzeo brzo maha kada je „Bačka” za jedva godinu dana postojanja uspjela stvoriti dva tima.

„BAČKA” je vječna

Slavit će se ove godine, slavit će igrači koji nose i koji su nosili crveno-bijeli dres, slavit će njeni vjerni članovi, drukeri i simpatizeri koji su bili i ostali uz „Bačku” u dobrom i zlu, u veselju i bolu, na terenu, jednom riječju, svud gdje su se pojavili „crveno-bijeli”, slavit će svi oni koji „Bačku” nose u srcu: Pa kad je tako, vratimo film klupske povijesti da bismo se zajedno podsjetili na put dug 90 godina koji je „Bačka” prešla.

Priča o ovom klubu koji je egzistirajući u više država i još više društvenih sustava, doživio mnoge uspjehe i neuspjehe, uspone i padove, a dakako i režimske represije, mnogima i nije baš poznata.

Tim iz 1912. godine

U to vrijeme i kasnije, a osobito poslije prvog svjetskog rata „Bačka” je igrala značajnu ulogu i bila nosilac nogometnog pokreta, a i udarna nogometna sila. Zato, danas sa ponosom ističemo da „Bačka” pripada historiji jugoslavenskog nogometa.

U svojoj historiji „Bačka” je imala veoma značajnih i lijepih uspjeha. Ali njen najveći uspjeh je, — kako reče jedan kroničar: „... što je ona bila naš prvi pionir u razvitku jugoslavenskog nogometa...”

Već prije Prvog svjetskog rata igrala je u Austrougarskoj monarhiji značajnu ulogu. Godine 1908. osvojila je prvenstvo Južne Mađarske i tu je titulu držala sve do izbijanja rata 1914. godine.

Poslije Prvog svjetskog rata „Bačka” se ponovo organizira pod imenom Jugoslavensko Atletsko Društvo „BAČKA” (JAD „BAČKA”) i bila je jedna od naših najboljih klubova. Godine 1920. Nogometni savez Jugoslavije koji je u to vrijeme sa sjedištem bio u Zagrebu, ovlastio je „Bačku” da osnuje podsavez u Subotici i uputio sve klubove iz Vojvodine da se povežu sa „Bačkom”. U takmičenjima podsaveza, uzastopno, više godina osvajala je prvo mjesto. Uz to nekoliko njenih igrača nastupa za reprezentaciju Jugoslavije. Najveći uspjeh postigla je u sezoni 1924-25. kada je igrala u polufinalu državnog prvenstva sa čuvenim „Gradanskim” iz Zagreba.

Godina 1926. za „Bačku” je veoma značajna. Te godine „Bačka” je proslavila 25. obljetnicu svog postojanja. Tom prilikom organiziran je veliki turnir na novoizgrađenom igralištu sa modernom tribinom, prvom u Vojvodini. Na turniru pored domaćina slavjenika, učestvovala su čuvene evropske ekipe: MTK iz Mađarske, „Viktorija-Žiškov” iz Česko-Slovačke, a od domaćih ekipa, HAŠK iz Zagreba i BSK iz Beograda.

(Nastavak u idućem broju)

GLAS RAVNICE — Glasilo Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini. — Glavni i odgovorni urednik: mr Ivan Poljaković; Izdavački savjet: Vojislav Sekelj, Zlatko Romić, Zvonimir Sudarević, dr Ivan Dulić, mr Bela Tonković, dr Milan Bičanić, Stjepan Rendulić; Izdaje: DSHV, 24000 Subotica, Trg c. Jovana Nenada 15/III; Tel.: (024) 51-348; Žiro račun: 66600-678-9027 SDK Subotica. List je registriran kod Pokrajinskog sekretarijata za informacije pod br. 651-85/90. „Glas ravnice” izlazi sredinom mjeseca. Godišnja pretplata je 150 din. Za inozemstvo 15 USA \$ Cjenik reklamnog prostora: cijela strana 5000 din; pojedinačni mali oglasi 100 din. do 25 riječi, svaka dalja riječ 10 din. Slog: **ComType** Subotica, A. Čarnojevića 16; Tisak: „Minerva”, Subotica.